

Rysk luftmakt –

En studie rörande doktriner, materielsystem, förmåga och vilja

Källa: Sukhoi

Magisteruppsats i krigsvetenskap (15 hp)

<i>Författare</i> Mj Jan-Olov Nordin	<i>Program/Kurs</i> HSU 10-12
<i>Handledare</i> Fil.dr. Peter A. Mattsson, Övlt Stephan Persson-Tyrling	<i>Totalt antal ord/sidor</i> 18500 / 54

Sammanfattning:

Uppsatsen problemformulering; Vad är den samlade bilden av det aktuella läget hos den ryska luftmakten avseende, materielsystem, förmåga och vilja att nyttja denna förmåga samt hur ser det doktrinära ramverket ut som ska styra dessa system och förmågor? syftar till; att knyta samman de forskningar om Ryssland som genomförts avseende å ena sidan materiel, förmåga och vilja med å andra sidan den konceptuella utvecklingen för luftmakten, dvs. teori- och doktrinutvecklingen och därigenom ge en samlad bild av den *moderna* ryska luftmakten och hur de har uppträtt, vilka lärdomar de har dragit fram till år 2012 samt hur de planerar att utveckla denna de kommande åren.

Den ryska luftmakten har sedan början av 2000-talet utvecklats från att endast ha varit ett understödande verktyg för markarenan till att mer vara en modern fristående del som kan leverera högteknologisk last över en stor yta. Erfarenheterna från kriget i Georgien 2008 är enligt analysen den största faktorn som gjorde utvecklingen och reformeringen till ett måste.

Uppsatsen har med induktiv textanalys analyserat nuvarande och kommande förmåga hos den ryska luftmakten och resultatet har påvisat en möjlig utveckling till ett självständigt Flygvapen med förmåga att genomföra allt det som ett jämförbart Flygvapen i väst har förmåga att göra.

Uppsatsen har även gjort en ansats att undersöka förekomsten av en rysk modern luftmaktsdoktrin samt luftmaktsteori i syfte att utröna bedömt uppträdande. Efter att ha studerat ett antal internationella luftmaktsteoretiker samt ryska dokument rörande luftmakten har analysen inte kunnat finna någon vare sig någon officiell rysk luftmaktsdoktrin eller luftmaktsteori men däremot finns tydliga tecken på att Ryssland har influerats av västs uppträdande från första Gulfkriget och framåt.

Om reformeringen innefattar även utvecklande av en specifik luftmaktsdoktrin och specifika luftmaktsteorier kommer Ryssland även ha en konceptuell förmåga som gör att de kan dra nytta av denna kvalitativa och kvantitativ kapacitet vilket de enligt analysen inte kan idag till 100%.

Slutligen har uppsatsen också undersökt den ryska viljan att utveckla och använda den ryska luftmakten och slutsatserna av detta är att viljan är stark uttryckt i ord och i handling men mycket beroende av det finansiella läget.

Nyckelord:

Ryssland, rysk luftmakt, Rysslands militärdoktrin 2010

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
1.1	Bakgrund	3
1.2	Problemformulering.....	5
1.3	Syfte.....	6
1.4	Frågeställningar	6
1.5	Avgränsningar och antaganden	6
1.6	Material och källkritik	6
1.7	Forskningsläge och studier	8
2	Metod	11
2.1	Metodbeskrivning.....	11
2.2	Vetenskapligt förhållningssätt	11
2.3	Egen förförståelse	12
3	Bakgrund till doktrin 2010	14
3.1	Perioden 2003 - augusti 2008	14
3.2	Konflikten Ryssland - Georgien 2008	19
3.2.1	Om konflikten	19
3.2.2	Slutsatser och erfarenheter från konflikten	20
3.3	Perioden efter konflikten – 2009	23
3.4	Bidrag till den samlade bilden	23
4	Teoretisk ansats	24
4.1	Luftmaktsteorier allmänt	24
4.2	Internationella luftmaktsteorier	25
4.3	Ryska operativa principer	27
4.4	Teoretiska slutsatser och framtagande av indikatorer	28
4.5	Bidrag till den samlade bilden	30
5	Bilden av det aktuella läget	31
5.1	Ryska federationens militärdoktrin 2010	31
5.2	Dagens ryska luftmakt	33
5.3	Den framtida ryska luftmakten	38
5.4	Slutsatser efter analys	42
5.5	Bidrag till den samlade bilden	43
6	Diskussion och reflektion.....	45
	Käll- och litteraturförteckning.....	51

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Under 2000-talets början utgavs flera dokument från ryska myndigheter som pekade på ökning av den egna förmågan och viljan att föra krig inom och utom det egna territoriet. Exempelvis publicerades den 2 oktober 2003 ett policydokument, det så kallade *Defence White Paper*¹ (DWP 2003 eller Vitboken) där det lyftes fram att det tidigare massiva användandet av pansar och infanteri till stor del kommer ersättas med precisionsvapen och massiva luftanfall. I denna stod även att utgången av konflikter mer och mer avgörs i de inledande faserna samt att den som tar initiativet har fördel. Dokumentet blir sedan den huvudsakliga starten på det reformarbete som fortfarande pågår inom de ryska väpnade styrkorna.

I Sverige beskrev Regeringen i propositionen *Säkerhet i samverkan*² i december 2007 att det ryska agerandet mot länder som tidigare ingick i Sovjetunionen kommer vara ett ”lackmustest” på vilken väg Ryssland väljer.

I augusti 2008 genomförde Ryssland så en samordnad operation med luft- sjö- och markförband mot Georgien. Anfallet påvisade en rysk vilja med förmågor som tidigare inte hade visats upp i den omfattningen som nu kunde konstateras.

Under 2009 genomförde Försvarmakten på regeringens uppdrag en perspektivstudie som publicerades i januari 2010 under namnet *Rapport från Perspektivstudien 2009*³. I denna beskrivs att

Perspektivstudien utgör ett av Regeringens och Försvarmaktens redskap för att tidigt identifiera viktiga vägvalsfrågor för Försvarmaktens utformning och utveckling i ett ca tjugoårigt perspektiv. Detta innebär att alternativ utanför nu gällande försvarspolitisk inriktning och gällande regelverk kan belysas. Perspektivstudien skall därmed tillgodose såväl behovet av underlag för politiska beslut som underlag för Försvarmaktens interna planering.⁴

Vidare att

Nu gällande försvarspolitiska inriktning fokuserar på perioden t.o.m. år 2014. Det gör att Försvarmakten ser ett behov av att om tre-fyra år kunna ge Regeringen ett underlag om hur Försvarmaktens fortsatta utveckling bör utformas.

Paul B. Rich beskriver även behovet av kunskap och Rysslands vilja till att återuppstå som stormakt som

If we see Russia as seeking essentially to restore its great power status, then Western responses need to be guided by a heightened awareness of the symbols of state power. Russian policy may look in many ways rather backward and outdated to Western eyes. However, in the longer term,

---

¹ Policydokumentet utgavs på ryska under oktober 2003 både i tryckt form och på internet som PDF-dokument. En engelsk utgåva utgavs våren 2004 benämnd *The priority tasks of the development of the Armed Forces of the Russian Federation*. Denna är hämtad från <http://red-stars.org/doctrine> 2012-02-19. Versionerna är inte helt identiska och skiljer sig bl.a. genom att den engelska utgåvan har kompletterande förord och saknar en del bilder och figurer. Hädanefter benämnd ”vitboken”.

² DS 2007:46, *Säkerhet i samverkan* (Stockholm:Försvarsdepartementet), s.36

³ Försvarmakten (2010), *Rapport från Perspektivstudien 2009_Huvuddokument*, beteckning 23 382.51673, (Stockholm:HKV) 2010-01-29

⁴ Ibid, s.14

this foreign policy is part of an attempt to return to what is seen as Russia's rightful place in the international order.⁵

I februari 2010 publicerades det senaste styrdokumentet för de ryska väpnade styrkorna; *Ryska federationens militärdoktrin 2010*⁶. Doktrinen bygger framförallt på dokument som publicerades under början på 2000-talet samt de erfarenheter som drogs under konflikten i Georgien 2008.

Marcel de Haas författade 2003 en artikel där han undersökte hur den ryska luftmakten användes i det andra kriget i Tjetjenien (i denna artikel analyserades åren 1999-2003). de Haas slutsatser är bland annat att luftmakten p.g.a. avsaknad av ekonomiska medel saknade precisionsvapen, högteknologiska kommunikationsmedel, navigations- och målinmätningssystem samt allväderskapacitet.⁷ I de undersökningar som har gjorts av georgienkriget 2008 av exempelvis Roger McDermott⁸ och Tor Bukkvoll⁹ visar resultaten på liknande bristande förmåga. Bukkvoll konstaterar även avseende förmågan till gemensamma operationer att

The lack of air support for the ground forces in this case was probably as much due to lack of doctrine, training, and technology as to resistance to the idea per se.¹⁰

Citatet visar att den ryska luftmakten inte tekniskt och förmågemässigt har utvecklats mellan krigen samt att den då saknade en [luftmakts]doktrin och att detta faktum har inverkat negativt på krigföringsförmågan. Angående vikten av en doktrin belyser Widén och Ångström i *Militärteorins grunder* skillnaden mellan doktrin och teori men även syftet med denna och anser där att

Militära doktriner kan sägas vara institutionaliserad kunskap om hur, till vad och varför militära resurser ska utnyttjas. De är således betydligt mer specificerade i tid och rum [än militärteori]. Medan doktrinen skall ses som en aktörs beslut om hur något bör genomföras i en specifik kontext, är teorier mer generella och behöver inte nödvändigtvis ha normativa ambitioner¹¹

Då en doktrin som citatet visar är grunden för *hur* och *varför* de militära resurserna ska nyttjas är detta dokument således av stort intresse att analysera. I båda ovanstående citat går det därför att se ett behov av att undersöka om det sedan georgienkrigets avslutande har skett en doktrinutveckling och hur detta i så fall har påverkat luftmakten.

Widén och Ångström anser också att ”En militärteori som bortser ifrån att motpartens agerande har en betydelsefull påverkan på kriget riskerar också att ge missvisande normativa förslag.”¹² Citatet innebär att någon form av aktörsanalys av den som använder luftmakten är nödvändig för att få den *samlade* bilden av vilja och förmåga.

---

⁵ Paul B. Rich, (2010), *Crisis in the Caucasus: Russia, Georgia and the West*, (London:Routledge), s.46

⁶ Ryska federationens militärdoktrin 2010, publicerad 2010-02-05

⁷ Marcel de Haas, (2003), *The use of Russian Airpower in the second Chechen war* (Conflict studies research centre), s.20

⁸ Lefebre & McDermott (2009) i *The Royal Air Force Air Power Review*, Vol. 12, No 1. *Air Power and the Russian-Georgian conflict of 2008: lessons learned and Russian military reforms*

⁹ Tor Bukkvoll (2009), *Russia's Military Performance in Georgia*, i *Military Review* November-December 2009

¹⁰ Bukkvoll (2009), s.60

¹¹ Jerker Widén, Jan Ångström, (2005), *Militärteorins grunder*, (Stockholm:Försvarshögskolan), s.7

¹² Widén och Ångström (2005), s.252

Ett flertal författare såsom nämnda de Haas¹³ och McDermott¹⁴ har genomfört övergripande analyser av Rysslands förmåga att genomföra offensiva operationer samt av de strategiska doktrinerna främst ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv. De belyser i sin forskning i huvudsak på en övergripande politisk- och strategisk nivå de reformer som hittills genomförts, vilka planerna är för framtiden samt vilka utmaningar som väntar. De har även analyserat de ryska väpnade styrkornas enskilda materielsystem och vad dessa kan användas till.

Andra, exempelvis FOI-forskarna Vendil Palin, Norberg och Westerlund, har ett snarlikt säkerhets- och försvarspolitiskt perspektiv.¹⁵ Dessa forskare analyserar Ryssland främst ur ett svenskt perspektiv och ger en god förståelse för den politiska och strategiska nivån men mindre hur luftmakten avses användas i moderna konflikter.

Ytterligare forskare som Olsen¹⁶, Warden¹⁷ och Kainikara¹⁸ har studerat och utvecklat internationella luftmaktsteorier. Deras forskning fokuserar dock i huvudsak på att utveckla nya teorier som kan användas av dagens luftmakter och kan därför verka som underlag för analys av en modern luftmakt. Undantaget är Kainikara som till del har ett ryskt fokus på sin forskning men dock i huvudsak på den sovjetryska luftmakten. Sammantaget visar denna forskning dock inte på vad en eventuell modern rysk luftmakt doktrin kan innehålla.

Ovanstående forskare har således ingående analyserat enskilda delar och forskningsfält och ur deras forskning har bland annat framkommit att Ryssland ser georgienkriget som en katalysator¹⁹ för de reformer som nu verkställs och att den ryska viljan till att åter bli en stat med starka militära resurser som kan möjliggöra maktprojektion är stor.²⁰ I befintlig litteratur finns det dock inget som pekar på att någon har kombinerat ovanstående inriktningar och därigenom lagt ett doktrinärt luftmaktsperspektiv på forskningen om den moderna ryska luftmakten.

1.2 Problemformulering

För att kunna dra relevanta slutsatser om den moderna ryska luftmaktens förmåga till väpnad strid framkommer därför ett behov att i denna forskningslucka genomföra en analys av både doktriner och materielsystem samt vilja och förmåga att använda dessa system.

---

¹³ T.ex. i Marcel de Haas *Russia's Military Doctrine Development (2000-2010)* i Stephan J. Blank (ed.) (2011) *Russian Military Politics and Russia's 2010 Defence Doctrine*, Strategic Studies Institute samt de Haas *Russia's Military Reforms, Victory after Twenty Years of Failure?* (Haag:Clingendael), (2011)

¹⁴ T.ex. i Roger N. McDermott, Nygren och Vendil Palin (eds.) *The Russian Armed Forces in Transition*, (London:Routledge) (2012) samt McDermott *The Reform of Russia's Conventional Armed Forces*, (Washington:Jamestown Foundation. (2011)

¹⁵ Se t.ex FOI-rapporterna: Märta Carlsson och Norberg, Johan i *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv – 2011* (2012) Carolina Vendil Pallin (red.) FOI-R—3404—SE, (Stockholm:FOI) samt Carolina Vendil Pallin, Fredrik Westerlund (2010), *En försenad militärdoktrin*, Appendix till *Rysslands militärdoktrin 2010 – övergripande analys*, FOI MEMO 3097, (Stockholm:FOI)

¹⁶ T.ex. i John Andreas Olsen (ed.) (2011), *Global Air Power*, (Washington:Potomac Books, Inc) samt Olsen (ed.) (2010), *A history of air warfare*, (Washington:Potomac Books, Inc)

¹⁷ T.ex. i John A. Warden III, (2000), *The Air Campaign*, 2:a uppl. (New York:toExcel Press)

¹⁸ T.ex. i artikeln Sanu Kainikara *Soviet-Russian Air Power* i Olsen (ed.) (2011) *Global Air Power* samt Kainikara *Red air: Politics in Russian air power* (Florida:Universal Publishers) (2007)

¹⁹ Margarete Klein, Towards a 'new look' of the Russian armed forces? Organizational and personnel changes. I McDermott, Nygren och Vendil Palin (eds.) (2012), *The Russian Armed Forces in Transition*, (London:Routledge), s.29-31

²⁰ Marcel de Haas (2010), *Russia's foreign security policy in the 21st century*, (London:Routledge), s.169

Med ovanstående behov som grund kan följande teoretiska problem formuleras:

”Vad är den samlade bilden av det aktuella läget hos den ryska luftmakten avseende, materielsystem, förmåga och vilja att nyttja denna förmåga samt hur ser det doktrinära ramverket ut som ska styra dessa system och förmågor?”

1.3 Syfte

Det teoretiska syftet med uppsatsen är att knyta samman den forskning om Ryssland som genomförts avseende å ena sidan materiel, förmåga och vilja med å andra sidan den konceptuella utvecklingen för luftmakten, dvs. teori- och doktrinutvecklingen. Därigenom ges en samlad bild av den *moderna* ryska luftmakten samt ökas kunskapen om hur den ryska luftmakten har uppträtt och vilka lärdomar de har dragit fram till år 2012. Slutligen ges en bild av hur Ryssland planerar att utveckla luftmakten de kommande åren. Då bland annat utvecklingen av nya materielsystem är en process som tar åtskilliga år är ett praktiskt syfte med uppsatsen ur ett svenskt försvarsmaktsperspektiv att denna samlade bild kan bidra till att öka kunskapsläget om och förståelsen för en möjlig motståndare avseende materielsystem, förmåga och vilja och därigenom utgöra underlag till den långsiktiga perspektivplaneringen av de egna förbanden.

1.4 Frågeställningar

För att uppnå syftet kommer följande frågeställningar till stöd för den samlade bilden att besvaras:

- Vilka lärdomar från kriget i Georgien 2008 har påverkat den ryska luftmaktens utveckling?
- Vad låg till grund för Ryska federationens militärdoktrin 2010?
- Hur ser det doktrinära ramverket för dagens ryska luftmakt ut?
- Vad är prioriterat i den ryska luftmakten av år 2011 avseende förmåge- och materielutveckling?

1.5 Avgränsningar och antaganden

Jag avser tidsmässigt påbörja uppsatsen i och med utgivandet av vitboken 2003 då ett större omfång inte bedöms påverka slutresultatet i tillräckligt hög grad för att motivera motsvarande arbetsinsats.

Jag avser endast analysera de delar som sorterar under det ryska Flygvapnet. Detta inkluderar alla luftvärnsförbanden inklusive de luftvärnsrobotförband som sedan december 2011 sorterar under det nya truppslaget ”Luft- och rymdförsvarstrupperna”. I detta förband exkluderar jag dock de förband som tidigare benämndes ”de strategiska robottrupperna” samt ”rymdstyrkorna”.

Jag avser heller inte analysera Rysslands förmåga och vilja till att använda kärnvapen, förutom när bärarna tillhör luftarenan. Exempel på detta är flygplanet Tu-160.

1.6 Material och källkritik

I syfte att uppnå en hög grad av replikerbarhet och intersubjektivitet kommer uteslutande öppna källor användas. Jag kommer i samråd med projektgruppen ”FoT Reguljär”²¹ att göra

---

²¹ Slutläget för ”KrV FoT-projekt Reguljär krigföring 2012” är att bidra med ny kunskap till Försvarsmaktens doktrin- och förmågeutveckling. Projektet leds av Peter A. Mattson och medlemmar är bl.a. Niklas Eklund,

ett strategiskt urval och studera internationell och nationell litteratur som avhandlar rysk säkerhetspolitik i allmänhet och den ryska krigsmakten med dess Flygvapen i synnerhet.

Som material i den första delen har valts förutom den officiella ryska ”vitboken”, publikationen *Russian Military Politics and Russia's 2010 Defence Doctrine*²² utgiven av Strategic Studies Institute. Institutet är kopplat till US Army War College och har utgett ett flertal skrifter som analyserat Ryssland och dess säkerhets- och försvarspolitik. Trots att det är ett amerikanskt myndighetsdokument anses detta ändå fylla sin uppgift som komplement till den ryska dokumentationen. Materialet inkluderar även publikationer och artiklar författade och/eller utgivna av de internationella auktoriteterna på rysk säkerhetspolitik och militär förmåga McDermott och de Haas samt de svenska forskarna Nygren och Vendil Pallin. De senare är valda då de bedöms vara just auktoriteter på området, nationellt och internationellt och som sådana är de publicerade i ett flertal tidskrifter och citerade i ett flertal andra publikationer. Dessa bedöms därför vara tillförlitliga att användas som källor. För att få en rysk syn på hur kriget i Georgien genomfördes har Lavrovs stycke i *The Tanks of August* använts. Detta är en rysk primärkälla producerad av det ryska institutet och tankesmedjan CAST (Centre for Analysis of Strategies and Technologies). CAST är en opolitisk tankesmedja med inriktning på försvars- och vapenfrågor och bedöms vara både äkta och tendensfri. Lavrov är bl.a. använd som källa i FOI-rapporter angående rysk förmåga och bedöms därför kunna användas även i denna uppsats. Slutligen i denna del har använts en VEU-rapport från 2006 som beskriver hur implementeringen av ”vitboken” gått fram till dess samt tre rapporter från FOI. Materialet bedöms sammantaget ge både en internationell och en svensk bild av hur den ryska luftmakten har utvecklats under perioden 2003 till 2009.

Som källor för beskrivning och analys av georgienkriget används en artikel ur *Air Power Review* från 2009 författat av Lefebvre och McDermott. Artikeln, *Air Power and the Russian – Georgian Conflict of 2008: Lessons Learned and Russian Military Reforms* undersöker den ryska luftmakten i kriget i kontexten hur reformeringen har påverkat användandet av luftmakten samt de framtida svårigheterna vilket torde vara av stort värde för den fortsatta analysen. Som komplement används också Anton Lavrovs artikel *Timeline of Russian-Georgian Hostilities in August 2008* publicerad i *The Tanks of August* samt beskrivningen av kriget som presenteras i *Military Balance 2009*. Till grund för slutsatser av kriget används FOI-rapporten, *Det Kaukasiska lackmustestet*, vilket beskriver händelseförloppet samt presenterar ett antal slutsatser. Då tiden mellan konflikten och rapportens tillkomst är kort samt i syfte att även få andra perspektiv på dragna erfarenheter, kompletteras denna rapport med artiklar skrivna av Bukkvoll samt McDermott. De använda källorna bedöms ur ett källkritiskt perspektiv vara tendensfria då de bl.a. används som grund för analys av ett flertal oberoende forskare och därför ska dessa sammantaget kunna ge en tillförlitlig bild av de slutsatser som Ryssland drog efter konflikten.

Som material för att utröna eventuell rysk luftmaktsteori har använts teorier från de internationella luftmaktsauktoriteterna Warden, Pape och Meilinger samt publikationer av och samtal med Olsen. Detta material bedöms täcka den nutida synen på hur en modern luftmakt enligt dessa kan och bör användas.

Stephan Persson-Tyrning och Tamara Tawaefi samt tre studenter ur HSU 10-12; förutom författaren, Magnus Uhrwing och Fredrik Hedvall

²² Marcel de Haas *Russia's Military Doctrine Development (2000-2010)* samt Jacob W. Kipp *Russian Military Doctrine: Past, Present, and Future* i Stephan J. Blank (ed.) (2011) *Russian Military Politics and Russia's 2010 Defence Doctrine* Strategic Studies Institute, s.13-17 samt s.107-116

Utgåvan av militärdoktrin 2010 som har använts för analys är översatt till svenska av den svenska försvarsavdelningen i Moskva. Som stöd för analys av doktrinen har även använts en FOI-rapport: *Rysslands militärdoktrin 2010 – övergripande analys* samt en artikel av den tidigare nämnda de Haas. Dessa är valda för att ge både en svensk och internationell syn på vad som karakteriserar den ryska militärdoktrinen.

Dokumentationen i den empiriska analysen är vald i syfte att ge en bred bild av den ryska luftmakten och bygger på Lavrovs kapitel i *Russia's New Army*, de Haas artikel *Russia's Military Reforms, Victory after Twenty Years of Failure?* och den nyligen publicerade *Russian Air Power* av Gordon och Dmitriy. Gordon är litauisk journalist och ingenjör, bosatt i Moskva och har författat en stor mängd litteratur om det ryska och sovjetiska flygvapnet men i huvudsak av teknisk och organisatorisk karaktär. Källan bedöms vara oberoende och tendensfri då det inte går att se kopplingar till politiska eller ekonomiska organisationer i deras arbete. Övrig internationell dokumentation innefattar *Military Balance* publicerad 2011, en rapport från FOI och ett kapitel av Giles i *The Russian Armed Forces in transition*. Slutligen har som källor använts ryska nyhetsbyråerna *RIA Novosti* och *Interfax* samt information från det ryska försvarsministeriet. Att använda rysk media och myndighetsdokumentation har sina tendentiösa risker men är ändå valda då dessa primärkällor ger en god överblick över materielsystem och förmågor hos de ryska väpnade styrkorna och i huvudsak kommer att användas för att komplettera övrig dokumentation. Genom denna blandning av rysk och övrig internationell dokumentation bedöms underlaget ge en helhetssyn över nuvarande och framtida system och tillsammans ge en tillräckligt objektiv bild för att kunna analysera de nuvarande och framtida förmågorna.

En stor del material har även valts bort på grund av att de bedömts antingen tendensiösa såsom *The Guns of August*²³ av Cornell och Starr eller inte tillför något ytterligare till analysen såsom *The Russian Military and the Georgia War: Lessons and implications* av Cohen och Hamilton samt publikationerna av Jacob W. Kipp.

Sammanfattningsvis har huvudfokus varit litteratur som har publicerats efter georgienkriget 2008 då det är efter detta krig som reformeringen tog fart med kraft. Jag har där så varit möjligt utgått från oberoende primärkällor och undvikit att referera till referat, exempelvis där FOI-rapporterna använt Lavrov som källa.

1.7 Forskningsläge och studier

En stor mängd forskning om Ryssland och dess väpnade styrkor har genom åren genomförts nationellt och internationellt. Mycket av denna forskning fokuserar på hur Ryssland hanterar sin säkerhet på den politiska nivån inkluderat den ryska kärnvapenpolitiken samt den klassiska ryska operationskonsten för i huvudsak markförbanden. En mindre del har belyst hur den ryska luftmakten har utvecklats och använts under senare tid. Efter Sovjetunionens fall sjönk intresset för forskning på Rysslands militära förmåga då de av många inte sågs som ett militärt hot. Efter georgienkriget 2008 ökade dock antalet publicerade artiklar rörande Ryssland och nutida förmågeutveckling markant då få hade räknat med denna händelseutveckling. Dagens forskning avseende de väpnade styrkorna fokuseras på att analysera hur Ryssland använde sina styrkor under kriget samt vilken verkan de ryska systemen hade på en modern fiende.

---

²³ Denna publikation tar tydlig politisk och folkrättslig ställning mot det ryska agerandet och utelämnas därför i sin helhet då de faktauppgifter som den framför kan finnas på annat håll.

Forskningsläget för uppsatsen kan därför delas in i dels forskning rörande luftmakt allmänt och hur den kan användas, dels den forskning som fokuserar på Ryssland, dess säkerhetspolitik och dess militära förmåga men då inte nödvändigtvis på luftmakten.

Av de C-uppsatser som har skrivits på FHS på nivån HSU/CP och OP återfinns flera som berör luftmakt generellt samt Ryssland och dess operationskonst. Exempel är Max Villmans *Ryskt luftmaktsanvändande i Georgien 2008 – ett fall av Warden?* (2010), Lars Bergströms *Luftmakt och manöverteori, mer än bara understöd* (2006) och avseende doktriner, John Hallgrens *Rysslands maritima doktrin 2001 – En strategisk korpral?* (2010). De två första uppsatserna introducerar luftmakt och luftmaktsteorier och försöker sätta in det ryska agerandet i ett teoretiskt fack. Den sista beskriver hur en modern rysk doktrin är uppbyggd och vilken ställning en arenaspecifik doktrin har gentemot övriga styrande dokument. Dessa kan läsas som introduktion till en eventuell rysk luftmaktsteori och -doktrin men saknar den bredd som en samlad bild kan ge.

I Sverige i övrigt har Totalförsvarets Forskningsinstitut med forskare såsom Carolina Vendil Pallin, Johan Norberg samt Fredrik Westerlund producerat flera rapporter och artiklar som analyserar Ryssland ur säkerhetspolitiskt perspektiv samt dess militära förmåga. Dessa har även deltagit med skrifter till andra nationella och internationella publikationer. Exempel på rapporter som har utgetts av ovanstående är *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv* som utges vart tredje år där den senaste publicerades i mars 2012. I denna rapport analyseras ingående ett flertal fält i den ryska statsmakten där de väpnade styrkorna är i fokus men även forskningsfält såsom utrikes- och inrikespolitik och försvarsindustrin analyseras. Det dessa forskare utelämnar avseende de väpnade styrkorna är dock analysen av det konceptuella ramverket och vad detta innebär för krigföringsförmågan.

Internationell forskning som fokuserat på Ryssland kan läsas i facktidskrifter såsom *Strategic Studies Institute*, *Military Balance* samt *The Journal of Slavic Military Studies*. I dessa har forskare såsom Roger N. McDermott och Marcel de Haas publicerat flera artiklar och skrifter rörande både rysk säkerhetspolitik i allmänhet men även artiklar rörande de väpnade styrkorna i synnerhet. Deras bidrag är i huvudsak analyser av de reformer som hittills genomförts, vilka planerna är för framtiden samt vilka utmaningar som väntar men dessa analyser är skrivna mer ur ett övergripande perspektiv och berör inte luftmakten specifikt. Deras forskning kan därför användas för att beskriva det sammanhang som luftmakten verkar i och ge stöd till den samlade bilden men besvarar inte de frågor som denna uppsats ställer. Svante Cornell och Frederick Starr är redaktörer till boken *The Guns of August 2008* som utgavs 2009 och numera används i undervisningen på FHS. Denna skrift belyser kriget ur flera aspekter dock inte ur ett luftmaktsperspektiv och de flesta är dessutom ur ett georgiskt perspektiv och känns därför något onyanserade.

Internationella luftmaktsteoretiker finns det flera mer eller mindre kända både från flygets begynnelse och från modern tid. De förra har namn såsom Douhet, Mitchell, Trenchard och Slessor och av de mer moderna återfinns Warden, Pape, Meilinger och Olsen. Flera av dessa har publicerats såväl enskilt som i facktidskrifter som *Air & Space Power Journal* och *Royal Air Force – Air Power Review*. Dessa har i huvudsak producerat egna teorier om [västs] luftmakt och hur den bör användas och har inte analyserat andras. Olsen har dock som redaktör även sammanställt andras forskning om luftmakt men denna har i huvudsak analyserat historiska exempel och även här i huvudsak med västliga exempel. Det dessa luftmaktsteorier kan bidra med är en diskussion om hur en modern luftmakt med modern teknologi bör uppträda för att uppnå önskad effekt. Om detta även är applicerbart på den ryska luftmakten återstår att se.

Den samlade bilden av dagens forskningsläge nationellt och internationellt enligt ovan ger en förståelse för kvaliteten på enskilda vapensystem, en insikt hur de väpnade styrkorna som helhet kan uppträda samt hur en modern luftmakts teoretiska ramverk bör vara. Denna samlade bild säger dock inte *hur* Ryssland kan använda sin luftmakt avseende doktriner, materielsystem, förmåga och vilja att nyttja denna förmåga.

2 Metod

2.1 Metodbeskrivning

Då uppsatsen bedömer nuläget har utgångspunkten varit det senaste styrdokumentet för de väpnade styrkorna; *Ryska federationens militärdoktrin från 2010*. Då doktrinen i sig bygger på dokumentation och erfarenheter från i huvudsak tiden 2003 till 2009, inkluderat erfarenheter från konflikten i Georgien 2008 kommer denna period att inledningsvis presenteras ur ett luftmaktsperspektiv. Presentation görs i syfte att få en förståelse och ett sammanhang till vad som varit i fokus och varför doktrinen ser ut som den gör. Denna inledande presentation besvarar därför således uppsatsfråga ett och två.

Efter denna presentation görs en teoretisk ansats genom att inledningsvis presentera ett antal moderna luftmaktsteorier. Då det inte har funnits några moderna ryska luftmaktsteorier kommer dessa internationella teorier kompletteras med rysk operationskonst i syfte att få grundläggande förståelse för hur rysk luftmakt kan tänkas uppträda. I den avslutande diskussionsdelen kommer sedan en återkoppling mellan dessa teorier och det konstaterade uppträdandet att göras i syfte att diskutera vad som kan utgöra en rysk luftmaktsteori. Denna diskussion i kombination med analysen av doktrin 2010 besvarar uppsatsfråga tre. Genom att veta hur den ryska luftmakten bedöms uppträda kan man därigenom förbereda egna förband på hur en möjlig motståndare kan tänkas agera, dess fördelar och begränsningar och därigenom ha ett försteg gentemot denna.

I brist på rysk luftmaktsteori kommer i den teoretiska ansatsen därefter Olsens tre punkter antas vara karakteristiskt för användandet av luftmakt. Dessa allmängiltiga punkter kommer sedan att ställas mot de valda indikatorerna i analysen av det empiriska materialet. Punkterna kommer sedan även att användas tillsammans med de internationella teorierna för att utröna hur en eventuell rysk luftmaktsteori kan se ut. Genom att utgå från syftet och frågeställningarna valdes sedan tre indikatorer. Dessa har sitt ursprung ur de faktorer som beskrivet i de svenska doktrinerna utgör grunden för krigföringsförmågan. Syftet med indikatorerna är ”att komma fram till ett mått på ett visst begrepp”²⁴, i detta fall ett mått på en rysk luftmaktsteori.

Indikatorerna har därefter använts för att analysera tiden från 2010 med hjälp av officiella ryska dokument samt övrig bedömd relevant internationell dokumentation.

Den empiriska analysen inleds med en analys av doktrin 2010 och genomförs därefter i två huvudgrupper; *flygstridskrafter* och *övningsverksamhet/förmåga* vilka analyseras i två tidsperioder; *nuvarande* och *kommande*. Resultatet av denna analys leder till slutsatser angående den pågående utvecklingen av den ryska luftmakten vilket därför besvarar uppsatsfråga fyra.

2.2 Vetenskapligt förhållningssätt

Då denna uppsats till del går ut på att analysera och förklara ryskt agerande och ryska uttalanden förefaller en hermeneutisk tolkningsmetod vara lämplig då hermeneutiken går ut på att *förstå* och inte bara *begripa* intellektuellt.²⁵

---

²⁴ Alan Bryman (2002) *Samhällsvetenskapliga metoder*, (Malmö:Liber), s.82-83

²⁵ Torsten Thurén. (2007) *Vetenskapsteori för nybörjare*, (Malmö:Liber), s.94

Enligt Thurén finns det sedan två olika sätt att dra slutsatser, genom induktion och genom deduktion där induktion bygger på empiri och deduktion på logik. Induktion innebär att man drar allmänna, generella, slutsatser utifrån empiriska fakta och förutsätter kvantifiering.²⁶ Då denna uppsats syfte är just att dra slutsatser utifrån empiriska fakta anses därför en induktiv metod vara lämplig för detta arbete.

Metoden är därför att med ett hermeneutiskt förhållningssätt induktivt samla in och bearbeta data kopplat till frågeställningarna och därefter dra slutsatser om den ryska luftmaktens utveckling. Uppsatsen har därför varit en kvalitativ textanalys av strategiskt utvalda dokument. De data textanalysen uppbringat har därefter kvantifierats och analyserats i syfte att skapa underlag för slutsatserna och den avslutande diskussionen.

Vid textanalys/innehållsanalys krävs det att författaren inledningsvis beslutar sig för vad som ska undersökas, vilka kategorier som ska användas och hur det undersökta materialet ska kategoriseras. Ole R Holsti menar att ”The most important requirement of categories is that they must adequately reflect the investigator’s research question.”²⁷ Dessa frågor besvaras i teorikapitlet.

Det är dock viktigt att komma ihåg som Holsti skriver, att ”Even the simplest and most mechanical forms of content analysis require the investigator to use his judgment in making decisions about his data.”²⁸ När så sker kommer detta att förtydligas och motiveras.

I ovanstående citat ses också den hermeneutiska metodens svaghet då denna bedömning och tolkning görs utifrån tolkarens värderingar, förförståelse samt kontexten.²⁹ För att läsaren bättre ska förstå vad som ligger till grund för de egna tolkningarna presenteras nedan egen förförståelse.

2.3 Egen förförståelse

Som flygvapenofficer med 20 års erfarenhet inom luftbevakningssystemet har jag från stridsteknisk och taktisk nivå sett Sovjetunionens sista aktiviteter i Östersjön med den följande ryska luftmaktens nedgång avseende övningsverksamhet och kapacitet under 1990-talet och påbörjan till uppgång och återtagande under början av 2000-talet och framförallt efter 2010. Genom denna förförståelse anser jag att jag kan bedöma hur ryska flygförband uppträdde fram till georgienkriget på stridsteknisk nivå, vilka tekniska och metodmässiga begränsningar de hade samt vilka fördelar de ryska systemen hade gentemot de svenska flygsystemen.

Jag har även efter att ha verkat under ett års tid hösten 2002-hösten 2003 som FN-observatör i Georgien med stationering i Zugdidi och Sukhumi patrullerat bland annat i Kodoridalen en kändedom om de lokala förhållandena som parterna ställdes inför under konflikten.

En begränsning med förförståelsen är att det har funnits risk att fastna i ”hur det var” och inte kunnat se ”det som kommer”. Samtidigt fanns även en risk i att läsaren anser att jag, med tanke på syftet, har bedömt den ryska förmågan som någonting mer än vad det är. Båda dessa farhågor har därför omhändertagits i analysen. För att uppnå detta objektiva förhållningssätt

---

²⁶ Thurén. (2007), s 22.

²⁷ Ole R Holsti (1969), *Content Analysis for the Social Sciences and Humanities* (Reading:Addison-Wesley Publishing Company), s.95

²⁸ Holsti (1969), s.3

²⁹ Thurén (2007), s.103

har jag använt mig av både rysk dokumentation samt en stor del internationell litteratur av författare som är erkända i detta område. Jag har också kommenterat och värderat respektive författare när denne används.

3 Bakgrund till doktrin 2010

I syfte att skapa förståelse för vad som har drivit fram doktrinen kommer utvecklingen av de väpnade styrkorna i allmänhet och luftmakten i synnerhet under perioden 2003 - 2009 kortfattat att beskrivas. Starten blir den nämnda "vitboken" som utgavs på ryska 2003 där reformarbetet med kraft påbörjades och perioden slutar med utgivningen av doktrinen 2010. I perioden ligger även en presentation av genomförandet av georgienkriget 2008 samt slutsatser och dragna erfarenheter av denna konflikt.

3.1 Perioden 2003 - augusti 2008

Vitboken 2003

I oktober 2003 presenterade dåvarande försvarsministern Sergei Ivanov en "vitbok" över det som benämns "The priority tasks of the development of the Armed Forces of the Russian Federation."

I förordet belyser dåvarande presidenten Vladimir Putin tre prioriterade uppgifter;³⁰

- Förbättra bemanningssystemet med att fortsätta införa kontraktssoldater enligt doktrinen 2000. Här poängteras att "the relevant decisions were made jointly with you and, in fact, at your suggestion." Det verkar således som det fortfarande finns motstånd inom officerskåren mot detta i många stycken kontroversiella beslut.
- Upprustning genom bland annat att stärka inhemsk vapenindustri.
- Skapandet av modern logistik samt socialt skydds nät för all personal där inte bara ekonomiska ersättningar ska förbättras utan även utveckla ett försäkringssystem för dessa.

Putin tar även upp frågan om den numerära reduceringen av de väpnade styrkorna och konstaterar att det tidigare förhållandet med för många generaler i förhållande till meniga har åtgärdats och att det inte finns några större neddragningar planerade i framtiden.³¹

Slutligen konstaterar Putin att

On the whole, the Russian Armed Forces need a new quality in everything – combat training, military planning, and military science. We are facing a challenging task of creating a new image of the army and the entire military organisation of the state.

Efter Putins inledningstal presenterar försvarsminister Ivanov huvuddragen i rapporten.³²

Ivanov uppmärksammar vissa nya externa hot som kan påverka Ryssland såsom hot mot ryska medborgare i utlandet samt yttre inblandning i ryska interna affärer. För att uppmärksamma annalkande hot måste dock en förmåga att förutsäga dessa utvecklas. Ryssland måste också vara beredd på att avvärja aggressioner men också att genomföra stridshandlingar över motståndarens territorium.

---

³⁰ Vitboken, s.3

³¹ Ibid, s.4

³² Ibid, s.5-15

Ivanov anser att flygförbanden är den huvudsakliga anfallsstyrkan i det moderna kriget. ”The enemy will not come in a tank; they will fly a plane or deliver weapons by air.”³³ Detta innebär således att ett starkt luftvärn är nödvändigt för att skydda viktiga områden. Ivanov fortsätter dock med att konstatera att trots att luftöverlägsenhet och precisionsstyrda vapen även fortsättningsvis kommer att vara avgörande för utgången i en konflikt utesluter detta inte en massiv markoperation.

Vad gäller den professionella förmågan hos officerskåren anser Ivanov att den i många avseenden brister och att den militära utbildningen kraftigt måste förändras. Avslutningsvis anser Ivanov att ”In the 21st century, Russia must have the Armed Forces that would be consistent with its status as a great power.”³⁴

Dokumentet är till huvuddelen skriven på en strategisk nivå och presenterar önskvärda förmågor och målsättningar. Enskilda flygförband och flygsystem och uppgifter till dessa nämns därför inte, dock med undantaget; “In the development of the **air component of the Strategic Deterrence Force**, the spotlight must be put on the modernization of the TU-160 bomber as a multifunctional aircraft [...]”³⁵

I syfte att förbättra färdigheterna hos piloter anges att det är nödvändigt att säkerställa en kraftig ökning av resurserna som krävs för detta. De skarpa flygtimmarna för besättningarna måste därför kraftigt utökas men även kombineras med simulatortid för att förbättra förmågan att använda precisionsstyrda vapen.³⁶ Uttryck som används på flera ställen i rapporten är förmåga till ”strategic deployment” och ”strategic mobility”.³⁷ Förmågan att snabbt förflytta trupp över avsevärda avstånd, genom exempelvis lufttransporter, är således en av nyckelförmågorna i Rysslands sätt att föra krig.

Vitboken belyser även andelen av avancerade vapen och konstaterar att den inom en 10-15-årsperiod måste växa. Särskild uppmärksamhet ska då läggas på långräckviddiga precisionsvapen, spanings- och målangivningssystem, störutrustning och automatiserade vapenkontrollsystem. Från en andel på 20-30 procent avancerade vapen ska detta öka till 40-45 procent 2015.³⁸

Tillgängliga flygstridskrafter

En FOI-rapport³⁹ anger att tillgängligheten på stridsflygplan under perioden minskat och kommit att utgöra den huvudsakliga flaskhalsen i flygverksamheten sedan drivmedelsbristen åtgärdats. Nedgången är en följd av starkt begränsad tillförsel av nya flygplan i kombination med en åldrande flygplanspark och lång tid av bristande underhåll. Rapporten anger också att 80 procent av flygplansparken har passerat gränsen för planerad livslängd.

---

³³ Vitboken, s.9

³⁴ Ibid, s.15

³⁵ Ibid, s.71

³⁶ Ibid, s.78

³⁷ Ibid, bl.a. s.67-69

³⁸ Ibid, s.82-83

³⁹ Jan Leijonhielm (red.)(2009), *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv – ambitioner och utmaningar 2008*, FOI-R—2707—SE, Januari 2009, (Stockholm:FOI), s.161

Nedanstående tabell visar hur de ryska flygstridskrafternas totala flygplaninnehav har varierat under åren 2004-2010. Tabellen visar att Ryssland under perioden har minskat sitt innehav med 334 flygplan där de enskilt största minskningarna har utgjorts av jakt- och spaningsresurser.

Tabell 1. De ryska flygstridskrafternas totala flygplaninnehav 2004-2010. Källa: valda årgångar av *Military Balance*

Flygplanstyp	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Långräckviddigt bombflyg ⁴⁰	78	80	80	89	77	77	79
Medeldistans-bombflyg ⁴¹	116	116	116	116	116	116	116
Jakt	908	1013	765	725	725	725	707
Attack	606	677	793	800	807	807	593
Spaning	214	119	119	119	119	119	113
AWACS	20	20	20	20	20	20	20
Tankflygplan	20	20	20	20	20	20	20
Transport	318	293	293	293	293	293	298
Totalt antal	2280	2338	2206	2182	2177	2177	1946

Tabellen visar inte kvaliteten och den taktiska tillgängligheten på systemen men ger ändå en god bild över de neddragningar som den ryska luftmakten under perioden har genomfört.

Avseende kvalificerade luftvärnsystem har det, sedan 70-talet, operativa systemet S-300 kompletterats med ett ännu mer kompetent system, S-400 med en räckvidd som tidigare nämnts på upp till 400 km.

Övningsverksamhet

Målsättningen med utbildningen och övningsverksamheten är enligt "vitboken" att den ska bedrivas med hänsyn till förändringen i hotbilden mot Ryssland, nya tendenser i krigföringen och förbandens nya uppgifter. Dessutom ska nya former och metoder för förbandens användande tillägnas, liksom nya ledningsmetoder. Fredstida övningar ska genomföras under förhållanden som så mycket som möjligt liknar krigstida verklighet.⁴² Storskaligt krig har i enlighet med "vitbokens" deklaration nedprioriterats till förmån för regional och lokal krigföring. I övningsmönstret kan en trend mot flera övningar av försvarsgrensöverskridande karaktär (joint operations) liksom fler multinationella övningar urskiljas. Flera övningar syftar också till att öva konventionella förbands rörlighet och styrkeprojektionsförmåga.⁴³

En övning som genomfördes under perioden där luftstridskrafter var inblandade och som omfattade större förflyttningar var bland annat *Mobilnost 2004*. I denna transporterades cirka 800 man från västra och centrala Ryssland till Fjärran östern med bland annat Il-86, Il-76, An-12 samt An-124⁴⁴.

Under 2007 genomfördes bland annat luftförsvarssamarbetsövningarna *Bojevoje sodruzjestvo 2007*, *Amur 2007* samt *Mirnaja Missija 2007*.⁴⁵ I övrigt åstadkom man inte några påtagliga

⁴⁰ Tu-160 och Tu-95

⁴¹ Tu-22M/MR

⁴² Jan Leijonhielm (red.)(2005), *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv – problem och trender 2005*, FOI-R—1662—SE, Juni 2005, (Stockholm:FOI), s.153

⁴³ Ibid, s.153

⁴⁴ Leijonhielm (red.)(2009), s.154-156

⁴⁵ Ibid, s.170

förbättringar av flygverksamheten under 2007, trots en ökad bränsletilldelning jämfört med tidigare år och ökade löneandel för flygtjänst. Den generella flygtidsuttaget ökade under 2007 till i genomsnitt 42 timmar per förare och år. Det innebär förvisso en fortsatt ökning av flygtidsuttaget men utgör bara två tredjedelar av normen om 60 timmar per förare och år. Det är också långt under flygtidsuttaget för flygförare i andra länder, exempelvis Sverige.⁴⁶

Under 2008 genomfördes bland annat *Kavkaz 2008* i de södra delarna av Norra Kaukasiens militärdistrikt med deltagande av cirka 8000 man, 700 stridsfordon samt över 30 flygplan och attackhelikoptrar. Övningens huvudsakliga målsättning var officiellt att öva insatser mot terroristhot i södra Ryssland men man avsåg även öva genomförande av fredsframtvingande insatser i konfliktzoner. I övningen deltog flera av de förband som senare skall komma att sättas in i kriget i Georgien⁴⁷.

Sedan sommaren 2007 har Ryssland även återupptagit flygningarna med de i det strategiska bombflyget ingående Tu-95 som fram till Sovjetunionens fall var vanliga över Nordkalotten och så långt som till Island. Det finns idag inget operativt värde med dessa flygningar utan syftet bedöms vara att sända ett politiskt budskap att Ryssland har förmåga att slå var de vill.⁴⁸

Rigoni

En VEU-rapport, *Russia's defence policy* skriven av Andrea Rigoni, publicerad den 5 juni 2008, anger att den ryska befolkningens mängd är av "crucial strategic importance" då den beräknas minska kraftigt fram till 2050⁴⁹. Genom detta har inte bara den numerära basen för att rekrytera soldater minskat utan Rigoni anser även att kvaliteten på de potentiella rekryterna minskat i motsvarande takt.

Rigoni belyser i detta stycke även problemet med det obalanserade förhållandet mellan högre officerare och lägre underofficerare samt det återkommande problemet med den pennalism som har funnits och finns mellan äldre och yngre. Rigoni konstaterar att det är detta som är huvudorsaken till deserteringen och självmorden i de ryska väpnade styrkorna.⁵⁰

Avseende materiel konstaterar Rigoni att Ryssland har ett stort militär-industriellt komplex med förmåga att tillverka allt från gevär till stridsflygplan och atomubåtar. Av intresse är dock att trots att den militär-industriella sektorn har ökat tillverkningen med 14 procent kan denna inte tillverka allt som beställts. Mellan 2008 och 2010 ökade försvarsbudgeten från motsvarande 28 miljarder USD till motsvarande 40 miljarder USD men då både personal och materiel i industrin börjar bli föråldrade och råvaror saknas kan således industrin inte leverera allt staten vill ha.⁵¹

Flygvapnet har klarat sig förhållandevis bra jämfört med övriga vapenslag. En relativt stor exportmarknad med försäljningar av både äldre och nyare flygsystem till bland annat Kina och Indien har gjort att Flygvapnet har kunnat fortsätta utvecklas teknologiskt. Vad gäller luftvärnssystemen, konstaterar Rigoni att Ryssland exporterar en stor mängd system men att prestandan på dessa är begränsande på grund av att de inte är integrerade i ett övergripande luftförsvarssystem med sensorer, skyddad kommunikation och centraliserad ledning.

---

⁴⁶ Leijonhielm (red.)(2009), s.172

⁴⁷ Ibid, s.171

⁴⁸ Andrea Rigoni (2008), *Russia's defence policy*, Document A/2008, Västeuropeiska Unionen, s.22

⁴⁹ Ibid, s.11

⁵⁰ Ibid, s.12

⁵¹ Ibid, s.13

Rapporten exemplifierar förmågan och verkan på de ryska systemen med den SA-3 som bekämpade en amerikansk F-117A som deltog i Kosovo-kampanjen 1999.⁵² Ryssland har också i systemen S-300 (räckvidd 150km) samt S-400 (räckvidd 400km) utvecklat det som benämns ”mobile extended anti-air defence and theatre missile defence systems.” Dessa avancerade system har förts fram som stödjande argument för ett ryskt deltagande i Natos robotförsvarsprojekt, bilaterala projekt med USA eller om det så skulle krävas; som ett underförstått hot att dessa kan säljas till ett tredje land, exempelvis Syrien eller Iran.⁵³

Rigoni konstaterar vidare att Rysslands utrikespolitik är en supermakts politik men att den inte är komplett förrän de har återupprättat den militära kapaciteten. Att förlita sig endast på kärnvapen är inte tillräckligt då dessa till sin karaktär är ett ”icke-vapen” att använda förutom som absolut sista utväg⁵⁴. En av Rigonis slutsatser är att det ”nationella intresset” är styrande när Ryssland väljer väg, oavsett om motparten är USA, EU eller Kina. En annan är att ”the human factor is the key to fulfilment of Russia’s defence ambitions” samt att den industriella försvarssektorn har stora problem att rekrytera kompetent personal i tillräckliga mängder då konkurrensen från den civila sektorn är stor.⁵⁵

Klein

Margarete Klein anser i *The Russian Armed Forces in Transition* att perioden fram till kriget 2008 var 17 år av misslyckade militära reformer. De försök som gjorts begränsades till enskilda åtgärder såsom att minska antalet anställda och försök att attrahera kontraktsoldater. Att implementeringen av olika delar i reformen ofta misslyckades berodde på internt motstånd hos militären, bristande politisk vilja och otillräckliga finansiella medel för att stödja processen. Som en konsekvens, anser Klein, att de väpnade styrkorna avseende vapen och utrustning, organisation och operationella koncept, i augusti 2008 starkt påminde om den gamla Röda Armén.⁵⁶

Definierade hot

Återkommande hot är utvidgningen av militära allianser, hot mot ryska medborgare i utlandet samt yttre inblandning i ryska interna affärer. Från 2003 specificeras att NATO:s utvidgning österut är hot mot rysk säkerhet.

Sammanfattning och delslutsatser

”Vitboken” spänner över ett stort fält av uppgifter där politisk och centraliserad ledning är genomgående.

Hoten mot den ryska säkerheten som under perioden har preciserats inkluderar Natos utvidgning österut samt hot mot ryska medborgare utomlands.

Den ryska befolkningsminskningen beskrevs som ett hot i VEU-rapporten från 2006. Hotet har sedan dess inte minskat, tvärtom. Experter räknar idag med att minskningen kan bli så stor som 34 procent fram till 2050. Hotet är dock uppmärksammat på högsta nivå vilket ett av Vladimir Putins vallöften inför presidentvalet den 4 mars 2012 visade. I löftet lanserade Putin

---

⁵² Rigoni (2008), s.18

⁵³ Ibid, s.20

⁵⁴ Ibid, s.23

⁵⁵ Ibid, s.31-32

⁵⁶ Klein i McDermott, Nygren och Vendil Palin (eds.) (2012), s.29

en plan för att öka befolkningen med ytterligare 11 miljoner invånare genom att bland annat utlova kraftigt höjda löner vissa statligt anställda.⁵⁷

Perioden har inneburit ökad tilldelning av finansiella medel vilket har gjort att luftmakten har haft möjlighet att öva mer. Det ökande antalet flygtimmar för de ryska flygförarna torde få genomslag i förmågan att genomföra flyginsatser men mot bakgrund av att flygverksamheten varit starkt eftersatt under flera års tid är kommer förmågan vara begränsad under ytterligare tid. Det tar tid att producera en erfaren pilot med erfarenhet att verka i komplexa miljöer särskilt om flygtidsuttaget fortfarande är förhållandevis lågt. Ett kvarstående problem är att materielen till stor del fortfarande är obsolet. Detta är inte bara i förhållande till väst utan många flygsystem har passerat maximal gångtid vilket gör att risken för ställda flygpass på grund av icke fungerande system och risken för olyckor när man ändå flyger med dessa ökar. Övningsverksamheten har också under perioden ökat både till antalet och till storlek men framförallt har Ryssland återupptagit maktprojektioner med det strategiska bombflyget över nordatlanten.

Redan från början fanns det en vilja från presidenterna Putin och Medvedev och försvarsministern Serdyukov att reformera de ryska väpnade styrkorna. Detta stötte omedelbart på stort motstånd från de höga generalerna men motståndet fick till del ge vika för den civila ledningen som kraftfullt genomdrev sin vilja. Det georgienkriget så småningom visade var att reformerna till stor del inte hade lyckats som planerat.

3.2 Konflikten Ryssland - Georgien 2008

3.2.1 Om konflikten

Deltagande flygförband

I kriget insattes från Ryssland i huvudsak följande flygplantyper: medeltungt bombflyg Tu-22M3, tung attack Su-24 och markattack Su-25. För luftförsvar användes: jaktflyg Su-27 och radarspaning A-50 samt för spaning: Su-24MR. Deltog gjorde ordinarie förband men även från flygutprovningssentra.⁵⁸ Utöver detta tillkommer den strategiska transportkapaciteten bland annat ur 103. Flygtransportregementet vilket genomförde mer än 100 uppdrag till och från området. Sammantaget utgjorde detta på papperet en avsevärd luftmaktskapacitet vilket borde ha haft förmåga att skapa luftherravälde samt att leverera en stor mängd vapenlast.

Genomförande av luftoperationerna

Innan kriget officiellt började den 8 augusti 2008 användes luftmakten vid ett flertal tillfällen i georgiskt luftrum och mot georgiska mål. Bland annat finns obekräftade uppgifter på att en rysk Su-24 i augusti 2007 försökt slå ut en georgisk radarstation. Det finns även uppgifter på att upp till sju georgiska UAV under perioden augusti 2007 till juni 2008 skjutits ned över Abkazien, varav en ska ha skjutits ned av ryskt jaktflyg i form av MiG-29 eller Su-27⁵⁹.

Under själva kriget genomförde Ryssland offensiva uppdrag över Georgiskt territorium inklusive de båda utbrytarrepublikerna. I huvudsak användes Su-24M, Su-25 och Tu-22M3 för anfall mot marken samt för flygspaning. Under kriget användes jaktförbanden för att

---

⁵⁷ TT-AFP, 2012-02-13

⁵⁸ Jan L. Larsson (red.) (2008), *Det kaukasiska lackmustestet: Konsekvenser och lärdomar av det rysk-georgiska kriget i augusti 2008*, FOI-R-2563-SE, September 2008 (Stockholm:FOI, s.131

⁵⁹ Lefebvre & McDermott (2009) i *The Royal Air Force Air Power Review*, Vol. 12, No 1. *Air Power and the Russian-Georgian conflict of 2008: lessons learned and Russian military reforms*, s.93-94

nedhålla det numerärt begränsade georgiska flygvapnet vilket gjorde att georgiskt luftunderstöd var kraftigt begränsat. De ryska flygförbanden inledde luftoperationen den 8 augusti med att med fem styrda bomber anfalla en georgisk militär radarstation nordväst om Gori. Då ytterligare två anfall gjordes mot denna två respektive tre dagar senare kan det antas att något inte hade fungerat planerligt. Anfall genomfördes sedan mot ytterligare militära mål i Gori-området, mot georgiska markförband på väg mot Roki-tunneln samt mot flygfält.

Mellan den 9:de och 11:e anfalls ett flertal fasta militära installationer och även georgiska stridvagnar.⁶⁰

I den sista fasen av striderna understöddes markförbandens anfall mot de georgiska positionerna i Sydossetien och denna operationella synergi tillfogade motståndaren stora förluster och påskyndade dess demoralisering och dess reträtt. Innan och under kriget genomfördes även ett stort antal trupptransporter med transportflyg vilket enligt Lefebre och McDermott även visar en god förmåga att leda och koordinera stora trupptransportsrörelser.⁶¹ Lavrov skriver att Il-76 från 103. Flygtransportregementet lyfte en styrka av bataljons storlek ur 105. Luftlandsättningsregementet från Pskov till Beslan.⁶²

De ryska förlusterna uppgick enligt ryska officiella källor till tre Su-25 samt en Tu-22M3. Dessa bedöms enligt Lefebre och McDermott ha skjutits ner av olika typer av luftvärnsrobotar, bland annat SA-11. Andra ryska källor talar dock om sju förluster; förutom ovanstående fyra, ytterligare en Su-25 samt två Su-24. Lavrov anser att de totala ryska förlusterna var sex; en Su-25SM, två Su-25BM, två Su-24M samt en Tu-22M3⁶³. Enligt Lavrov ska de tre ryska Su-25 ha skjutits ned av eldgivning från egna styrkor varav den första sköts ned av någon form av buret luftvärnssystem och den tredje av eget eldrörsluftvärn av typen ZSU-23-4. Även en fjärde Su-25 ska ha blivit svårt skadad efter att ha beskjutits av egna styrkor. Detta skedde dock efter ett anfall mot de egna markförbanden som då besvarade elden.⁶⁴ Georgiska källor talar om ryska förluster på mellan 12 till över 100 vilket inte bedöms vara särskilt trovärdigt.

3.2.2 Slutsatser och erfarenheter från konflikten

Andras slutsatser

Det Kaukasiska lackmustestet belyser flera områden där brister uppvisades.⁶⁵ De ryska flyginsatserna under kriget har med all tydlighet påvisat bristande förmåga att föra luftstrid. Trots att Georgien inte hade jaktflyg och saknade heltäckande integrerat luftförsvaret förlorade ändå Ryssland flera stridsflygplan till det georgiska luftförsvaret. Författarna konstaterar vidare att ryska flygplan och helikoptrar hade otillräckligt skydd mot moderna handburna luftvärnsrobotar. De flygbesättningar som deltog i insatsen bedöms komma från de mer erfarna förbanden med erfarenheter från Tjetjenien. Trots detta tyder förlusterna enligt rapporten på, att det till och med inom dessa förband, alltså finns brister i utbildning och övning av den flygande personalen och/eller underhåll och teknologi på flygplattformarna. De ryska flygstridskrafterna tycks också sakna kunnande och materielsystem för insatser med hög precision oberoende av meteorologiska förhållanden och tid på dygnet. Ett antal styrda vapen

---

⁶⁰ Lefebre & McDermott (2009), s.97

⁶¹ Ibid, s.98

⁶² Anton Lavrov i Ruslan Pukhov (ed) (2010), *The Tanks of August* (Moskva:Centre for Analysis of Strategies and Technologies), s.55

⁶³ Ibid, s.104

⁶⁴ Ibid, s.55, 60, 62, 70-71

⁶⁵ Larsson (red.)(2008), s.33-35

ingår i arsenalen men deras användbarhet är begränsad. Det ryska flygvapnet fick därför förlita sig på frifallande bomber och ostyrda attackraketer under kriget.

Ovanstående ger bilden av att flygstridskrafterna saknade förmåga att genomföra precisionsbekämpning över stora avstånd. En konsekvens av detta är att flygstridskrafterna inte effektivt kan bekämpa en motståndare ens i ett lokalt krig från eget territorium, utan måste ge sig in i motståndarens luftrum med ökad risk för bekämpning som följd. Detta ställer också krav på egen radartäckning i fientligt luftrum. En förutsättning för effektiva operationer i fientligt luftrum är god förmåga att nedhålla motståndarens luftförsvaret. De georgiska radarspaningsenheterna kunde, om än i begränsad utsträckning, verka under lång tid, vilket enligt rapporten tyder på att de ryska flygstridskrafterna av okänd anledning inte använde de signalsökande robotar som ingår i vapenarsenalerna. Författarna konstaterar även att Ryssland i det närmaste helt saknade förmågan till modern elektronisk krigföring vilket hade kunnat bidra till att undertrycka det georgiska luftförsvaret. Till detta kommer att flygstridskrafterna uppvisat en bristande förmåga att tillhandahålla flygunderstöd till markförbanden.

Ur ett säkerhetspolitiskt och *strategiskt* perspektiv påvisar det militära uppträdandet i samband med insatsen att Ryssland tagit tydliga steg framåt i utvecklandet av förmågan att samverka i tid och rum med militära, paramilitära och civila resurser. Det framgår också tydligt att Ryssland förfogar över en betydande militär förmåga. Författarna konstaterar att detta i sig inte är någon större nyhet – det är däremot *viljan* att använda denna förmåga utanför Rysslands gränser.⁶⁶ Den ryska insatsen pekar också på att ryska ledare alltjämt är beredda att ta risker och acceptera förluster av personal och materiel.⁶⁷ Ryssland har visat sig kunna och vilja genomföra flygbombning och invasion av en suverän grannstats territorium under förevändning att skydda ryska medborgare. Den politiska ledningen har också visat sig vara beredd att låta krigshandlingarna och markockupationen sträcka sig långt utanför det område som ska skyddas i syfte att förhindra tillförsel av trupp och materiel från andra länder. Författarna anser att detta stärker bilden av militära insatser som Rysslands främsta säkerhetspolitiska instrument för att hantera regionala konflikter och instabilitet. Den *strategiskt* framgångsrika insatsen i Georgien kan därför tänkas sänka tröskeln för att använda militärt våld igen.⁶⁸

Tor Bukkvoll anser i *Military Review* att oförmågan att undertrycka det georgiska luftförsvaret var ”the most serious flaw in the Russian war effort”⁶⁹. Han konstaterar att ryskt attackflyg saknade ”anti-radar”-robotar trots tidigare förmåga att tillverka sådana. Orsaken till detta bedöms vara den höga tillverkningskostnaden och att dessa således genom åren har prioriterats bort. Bukkvoll anser också att det fanns stora brister i den elektroniska krigföringen vilket förmodligen bidrog till att georgiskt luftvärn kunde motstå de ryska bekämpningsförsöken. Även de ryska flygplattformarna, särskilt Su-25, konstateras vara föråldrade med bristande allväderskapacitet. Bukkvoll bedömer dock att även om det ryska flygvapnet haft tillgång till moderna vapen och flygplattformar hade utgången ändå i stort varit detsamma då tränings- och utbildningsnivån hos piloterna var väldigt låg. Avseende flygvapnets förmåga till gemensamma operationer anser Bukkvoll att ”The lack of air support

---

⁶⁶ Larsson (red.)(2008), s.37

⁶⁷ Ibid, s.38

⁶⁸ Ibid, s.40

⁶⁹ Tor Bukkvoll (2009), *Russia's Military Performance in Georgia*, i *Military Review* November-December 2009, s.59

for the ground forces in this case was probably as much due to lack of doctrine, training, and technology as to resistance to the idea per se.”⁷⁰

Även McDermott konstaterar att det georgiska flygvapnet var kraftigt begränsad i sina handlingsalternativ på grund av den ryska numerära överlägsenheten men trots detta kunde ett antal anfallsföretag mot ryska mål genomföras med det fåtal Su-25 som var tillgängliga. Då Georgien inte förfogade över något jaktflyg fick luftvärnet en desto viktigare roll.

Det georgiska luftvärnet hade sedan 2003 köpt en mängd modern utrustning från Ukraina och samtidigt upprustat de egna radarsystemen vilket kom att utgöra ett stort hot mot de ryska flygförbanden. Då detta hot togs på stort allvar av Ryssland var det georgiska luftförsvarssystemet prioriterade mål under konflikten.⁷¹ Trots detta förlorade Ryssland som beskrivits flera flygplan på grund av georgiskt luftvärn.

President Medvedev begärde i slutet på september 2008 en åtgärdsplan för fem nyckelområden som han ansåg behövde särskild uppmärksamhet:

1. Alla krigsförband måste höja sin beredskapsstatus. Det får inte finnas förband utan personal.
2. Effektiviteten på ledningssystemen måste höjas
3. Tränings- och utbildningssystemet måste förbättras
4. De väpnade styrkorna måste förses med de modernaste vapnen med särskild tyngdpunkt på precisionsvapen
5. Löner, bostäder och sociala förmåner för den militära personalen måste förbättras⁷²

I *The Russian Armed Forces in Transition* anser Keir Giles att problemen för luftarenan inte bara var bristande kommunikation med markförbanden. Han anser också att de stora bristerna avseende piloternas flygtid var en stor orsak till de problem som uppstod. Den flygtid som trots allt åren innan hade ökat, hade enligt Giles i huvudsak tilldelats det strategiska bombflyget som sedan 2007 hade återupptagit patrulleringen i nordatlanten. De förband som i huvudsak hade använts i konflikten hade inte fått del av denna ökning med bristande övning som resultat.⁷³

Egna slutsatser

Vid flera tillfällen krävdes ytterligare anfall för att slå ut valda mål. Detta kan ha flera orsaker, bland annat; bristande övning och färdigheter, ledning och målutpekning och/eller dåliga vapensystem.

De ryska förlusterna var med tanke på det obefintliga georgiska jakthotet relativt höga. Detta visar att Ryssland underskattat hotet från det georgiska luftvärnet samt att system för att undertrycka detta hot saknades. Lavrov anger också att tre av förlusterna berodde på egen eld och den fjärde plattformen som sköts ned ska ha beskjutit egna markförband. Detta kan bero på avsaknad av identifikationssystem men också på bristande kommunikation mellan högre och lägre ledningsnivå samt mellan markförband och luftförband. Ett stort problem för båda sidor i konflikten vad gäller identifiering var givetvis att de använde samma typ av flygplattformar. Detta ledde till stor förvirring både vad gäller det rent stridstekniska men även vad gäller resultatrapporteringen efteråt om vem som har gjort vad.

---

⁷⁰ Bukkvoll (2009), s.60

⁷¹ Lefebre & McDermott (2009), s.96

⁷² Ibid, s.100

⁷³ Keir Giles, Russian operations in Georgia: lessons identified versus lessons learned. I McDermott, Nygren och Vendil Palin (eds.)(2012), s.18

3.3 Perioden efter konflikten - 2009

Efter konflikten genomfördes flera interna diskussioner om varför de taktiska resultaten i konflikten i Georgien i många delar var bristfälliga även om Ryssland ur ett strategiskt perspektiv uppfyllde sina mål. Under denna mellanperiod genomfördes därför ett antal utvärderingar och rapporter som ligger till grund för doktrinen 2010. Som beskrivet begärde president Medvedev redan en månad efter krigsslutet en åtgärdsplan för att komma till rätta med vissa av de brister som uppvisades vilket ledde bland annat till att materielplaner utarbetades med målsättning att senast 2020 ha huvuddelen modern högteknologisk materiel. Denna plan ledde sedan till ett dekret om att påbörja omorganiseringen av de väpnade styrkorna som president Medvedev undertecknade 30 december 2008.⁷⁴

Att flera ryska ledare var överens om att något borde göras är tydligt men det var generalstabschefen Makarov som under perioden var drivande för att åstadkomma en förändring. Makarov gick bland annat offentligt ut och anklagade officerare för dåligt ledarskap och till och med ordervägran.⁷⁵

3.4 Bidrag till den samlade bilden

På en politisk och strategisk nivå nämner Putin att personalen och materielen ska minskas kvantitativt och ökas kvalitativt. Hot mot Ryssland som nämns i Vitboken är bl.a. NATO:s utvidgning österut samt yttre inblandning i interna affärer och i detta sammanhang konstaterar Rigoni att Rysslands utrikespolitik under perioden är en supermakts politik men att den inte är komplett förrän den har återupprättat den militära kapaciteten. Perioden har enligt Rigoni även inneburit en ökad tilldelning av ekonomiska medel vilket gjort att övningsverksamheten har ökat.

De erfarenheter för att lyckas mot en modern fiende på en operativ och taktisk nivå som Ryssland för vidare från georgienkriget till militärdoktrin 2010 och således till den samlade bilden av dagens luftmakt är enligt McDermott och Giles med flera vikten av (rätt) träning för uppdraget, behov av god samordning mellan över/under/sidordnad samt mellan arenorna och även behov av samverkan i tid och rum med paramilitära och civila resurser. Slutligen krävs det tillräckligt med modern och anpassad utrustning. Dessa punkter ingår även i presidenten Medvedevs åtgärdsplan från september 2008.

---

⁷⁴ McDermott (2011), s.33

⁷⁵ Ibid, s.44-45

4 Teoretisk ansats

Ett av syftena med militärteori är att identifiera riktlinjer för hur en part *bör* föra kriget för att vinna eller inte bör föra kriget för att undvika förlust. Militärteori kan därför beskrivas som läran om krigets natur och karaktär samt krigets framgångsrika genomförande.

Syftet med en specifik luftmaktsdoktrin ligger i det faktum att ”det sätt man genomför kriget på strategisk nivå kan skilja sig åt dramatiskt från hur det bör föras – och vinnas – på operativ eller taktisk nivå.”⁷⁶ Att detta har varit fallet visar georgienkriget där Ryssland uppnådde alla sina strategiska mål men hade stora bekymmer på taktisk nivå. Att förlita sig endast på en övergripande strategisk doktrin bedöms därför vara otillräckligt då den är allt för allmängiltig för att kunna appliceras på lägre nivå. En luftmakt bör därför för att kunna ge full effekt ha en specifik luftmaktsdoktrin, en doktrin som grundas på specifika luftmaktsteorier.

Det torde därför vara lämpligt att använda en rysk luftmaktsteori för att analysera det empiriska underlaget i syfte att undersöka å ena sidan vilka uppgifter den ryska luftmakten har samt hur de tänkt lösa dessa men även å andra sidan i vilken omfattning man klarar av att följa sina teorier.

Trots sökning i rysk och övrig internationell litteratur har det inte funnits någon officiell rysk luftmaktsdoktrin eller någon modern rysk luftmaktsteori. För att ändå kunna uppnå syftet med uppsatsen presenteras inledningsvis internationella luftmaktsteorier med olika inriktning samt en beskrivning av ryska allmänna operativa principer och en diskussion runt operativa principer ur ett luftmaktsperspektiv. Detta görs för att senare kunna diskutera vad en rysk luftmaktsdoktrin och luftmaktsteori skulle kunna bestå av. Då en doktrin som beskrivet i inledningen är grunden för *hur* och *varför* de militära resurserna ska nyttjas skapas därigenom en förståelse för hur de väpnade styrkorna i allmänhet samt dess Flygvapen i synnerhet *kan* nyttjas.

För att komma vidare trots att en luftmaktsteori saknas är ett antagande nödvändigt. För detta kommer översten och luftmaktsteoretikern John Andreas Olsens påstående om vad som karakteriserar användandet av luftmakt att användas. Olsen är förutom överste, även fil.dr. och gästprofessor på Försvarshögskolan och har som tidigare nämnts publicerat ett flertal publikationer om internationell luftmakt såsom *Global Air Power*⁷⁷ och *A history of air warfare*⁷⁸. Olsens teorier kan därför anses vara allmängiltiga och gångbara för att kunna ställas mot de valda indikatorerna i analysen av det empiriska materialet som beskriver bilden av det aktuella läget. Dessa indikatorer presenteras sedan med motiv.

I diskussionsdelen sker sedan en återkoppling där bilden av det aktuella läget avseende konstaterat uppträdande och befintliga doktriner jämförs med presenterade luftmaktsteorier och ryska operativa principer i syfte att diskutera vad som kan känneteckna en modern rysk luftmaktsteori.

4.1 Luftmaktsteorier allmänt

Enligt Widén och Ångström i *Militärteorins grunder* finns det en skiljelinje mellan teoretiker som menar att luftmakt ensamt kan förmå motparten i en konflikt att bete sig på ett för den egna sidan eftersträvänsvärt sätt och dem som menar att luftmakt måste sättas in i ett större

---

⁷⁶ Widén och Ångström (2005), s.9-10

⁷⁷ Olsen (ed.) (2011)

⁷⁸ Olsen (ed.) (2010)

strategiskt sammanhang. Debatten står således mellan dem som menar att luftmakt bör ses som en *fristående* strategisk resurs och dem som menar att den främst bör användas i operativt-taktiskt syfte som *understöd* till markstridskrafter⁷⁹.

Förespråkare för båda inriktningarna har sedan introduktionen av luftarenan i stridsmiljö i början på 1900-talet producerat ett flertal olika teorier om hur man bäst nyttjar flygresurserna för att uppnå de politiska målsättningarna.

Det som de flesta teoretiker har gemensamt oavsett inriktning, är att de betraktar utövandet av luftmakt som *offensivt* till sin natur.

4.2 Internationella luftmaktsteorier

Några av de tidigaste internationellt kända teoretikerna, exempelvis italienaren Giulio Douhet samt amerikanen William Mitchell, förespråkade dåtidens kraftfullaste instrument för att besegra motståndaren; strategisk bombning av nyckelområden för att få den civila befolkningen att göra uppror mot den sittande regeringen. Motsvarande samtida teoretiker i Storbritannien, Hugh Trenchard och John Slessor betonade också strategisk bombning men till skillnad från de förra ansåg de senare att seger uppnåddes genom att besegra motståndarens väpnade styrkor, exempelvis genom att slå mot fiendens krigsmaterielproduktion, kommunikationslinjer och underhållet.

En modernare teoretiker är amerikanske John A. Warden III som 1988 publicerade *The Air Campaign: Planning for Combat*. I denna föreslog han att *fristående* strategiska insatser mot fiendens tyngdpunkter kunde vara avgörande i en konflikt. Han vänder sig mot de tidigare teoretikernas vilja att med strategisk bombning slå mot motpartens militära förband och riktar i stället in sig på motpartens ledarskap, dvs. det som benämns dekapitering.⁸⁰ Warden skriver 1995 en artikel där han lanserar sin teori om ”fienden som ett system”. Modellen delas in i fem ringar där ledningsfunktionen är den innersta och stridskrafterna tillhör den yttersta ringen. Warden menar att det är genom att angripa och dekapitera ledarskapet som man kan förmå systemet att kollapsa. Om inte ledarskapet kan attackeras direkt bör det åtskiljas från övriga delar genom strategisk bombning mot systemförutsättningarna för att isolera ledarskapet från de övriga delarna.⁸¹

En av de teoretiker som anser att luftmakten ska användas *till stöd för markarenan* är Robert A. Pape. I *Bombing to win* anser Pape att Wardens dekapiteringsstrategi har såväl logiska som praktiska problem då det även med dagens avancerade precisionsstyrda vapen är oerhört svårt att lokalisera och därefter bekämpa motpartens ledarskap⁸².

Papes teorier bygger därför på att ett flygvapen inte självständigt kan användas för att påtvinga en motståndare sin vilja och därigenom vinna ett krig. Kriget i Kosovo 1999, *Operation Allied Force*, är exempel där NATO försökte betvinga de serbiska styrkorna från luftarenan utan större framgång.

---

⁷⁹ Widén och Ångström (2005), s.244

⁸⁰ Warden III, (2000), s.x

⁸¹ John A. Warden III, *Fienden som ett system* i Hofvander & Rekkedal (red) (2004), *Luftmakt: Teori och tillämpningar* (Stockholm:Försvarshögskolan), s.27-42

⁸² Robert A. Pape (1996), *Bombing to win; Air Power and Coercion in War* (New York: Cornell University Press), s.79-86

Med taktiskt flyg (*theater air power*) har man enligt Pape det bästa verktyget för tvångsmakt, *coercion*, i både korta och långa krig men det är effektivt endast om det används tillsammans med markstyrkor.

Papes resonemang är i stor utsträckning ett modernt uttryck för samma grundläggande idé som Tjuchatsjevskij propagerade för under mellankrigstiden. Han menar således att luftmakt spelar en väsentlig roll i mekaniserad krigföring och detta på två sätt; dels genom att underlätta genombrott via direkt bekämpning av fiendens linjer eller via att successivt utarma förbandens underhåll, dels genom att när väl genombrott har skett bistå framryckningen på djupet av motståndarens gruppering genom att förhindra att dess reservförband kan sättas in mot flankerna av den egna grupperingen.⁸³ Pape poängterar därför att luftmakt med hjälp av precisionsstyrda vapen kan understödja pansarstötter genom närflygunderstöd (CAS) och slagfältsinterdiktion (AI) mer effektivt eftersom man numera kan bekämpa enskilda stridsfordon.

I en artikel ur *Air & Space Power Journal*⁸⁴ benämnd *Ten Propositions Regarding Airpower* presenterar den pensionerade amerikanske översten och fil.dr Philip S. Meilinger tio påståenden som han anser vara kännetecknande för luftmakten:

1. Den som kontrollerar luften kontrollerar i allmänhet marken
2. Luftmakten är till sin natur en strategisk styrka
3. Luftmakten är primärt ett offensivt vapen
4. I grund och botten handlar luftmakten om att bekämpa mål, bekämpa mål handlar om underrättelsetjänst och underrättelsetjänst handlar om att analysera effekterna av luftoperationerna
5. Luftmakt producerar fysisk och psykologisk chockverkan genom att dominera den fjärde dimensionen – tid
6. Luftmakten kan samtidigt genomföra parallella operationer i alla nivåer
7. Luftmaktens precisionsvapen har omdefinierat betydelsen av massiva anfall
8. Luftmaktens unika karakteristik gör det nödvändigt att den kontrolleras från centralt håll av flygvapenofficerare
9. Teknologi och luftmakt är integrerade och synergimässigt relaterade
10. Luftmakt inkluderar inte bara militära förmågor utan även flygindustri och kommersiellt luftfart

Av dessa tio påståenden är de första tre allmängiltiga och har belysts tidigare. Den fjärde punkten är av intresse att uppmärksamma då Ryssland som beskrivits under kriget i Georgien hade stora problem med sina underrättelser. Meilinger belyser här vikten av en underrättelsetjänst som kan ta fram och föreslå mål till verkansdelarna samt analysera effekterna av bekämpningsåtgärderna. Utan denna funktion är det oerhört svårt att ta fram mål och veta var detta mål är och med vilka vapen man bäst angriper detta mål. När målet sedan är bekämpat ställer det även stora krav på underrättelsetjänsten att analysera vilken verkans effekt bekämpningen hade, dvs. måste målet angripas igen?

Den åttonde punkten är också intressant att belysa då den behandlar påståendet att endast piloter genom centraliserad ledning kan föra befäl över luftmakten. Meilinger anser att det endast är piloter som kan förstå och nyttja luftmaktens unika förmåga till fullo då chefer på och från markarenan till stor del fokuserar på terrängförhållanden och fiender eller hinder i dess omedelbara närhet, problem som inte är relevanta vad gäller luftarenan. Syftet med att ledningen ska vara centraliserad är för att uppnå synergieffekter vid samordningen av de ofta till numerären otillräckliga luftstridskrafterna. Båda dessa påståenden är idag i bruk i många

---

⁸³ Robert A. Pape, (2004), *The True Worth of Air Power* i *Foreign Affairs*, Vol. 83, no.2 (2004), s.120

⁸⁴ Philip S. Meilinger (1995), *Ten Propositions Regarding Airpower* i *Air & Space Power Journal*

flygvapen världen över, inklusive det svenska och med den pågående reformeringen finns tecken på att även den ryska luftmakten är på god väg att införa detta.

Den nionde punkten uppmärksammas då flygsystemen i större utsträckning än markförbanden är beroende av den tekniska utvecklingen. Ett teknologiskt övertag i luftarenan kan i flera avseenden kompensera ett numerärt underläge medans det omvända är oerhört riskabelt för personal och system. Om en mindre stat har ett teknologiskt övertag kan således detta vara en avskräckande faktor för en större stat med ambitioner att expandera.

Ovanstående teoretiker representerar således olika skolor där Warden står för ett fristående flygvapen och Pape förordar ett flygvapen underordnat markarenan. Avslutningsvis presenterar Meilinger 10 principer som han anser vara kännetecknande för en effektiv luftmakt.

4.3 Ryska operativa principer

Luftmakt

För att hitta namngivna ryska teoretiker motsvarande de ovanstående får man gå långt bak i tiden. Widén och Ångström konstaterar att idén om att flygstridskrafterna huvudsakligen var ett stöd till markförbanden lanserades redan 1923 av Michail Frunze. Efter Frunzes död 1925 vidareutvecklade Tuchatjevskij dennes idéer om ”deep battle”. Tuchatjevskij menade att flygstridskrafterna skulle användas för att genom spaning och bekämpning förbereda markförbandens genombrott av motståndarens linje. Därefter skulle flygstridskrafterna förhindra att motpartens reserver skulle kunna uppådas mot den sovjetiska mekaniserade framstöten genom att reglera av operationsområdet samtidigt som luftburna förband skulle landsättas på djupet av fiendens linjer. För att lyckas med detta var flygstridskrafternas primära uppgift att skapa lokalt luftherravälde över operationsområdet och när detta var uppnått kunde understöd till markförbandens operationer bedrivas ostört.⁸⁵

Även Sanu Kainikara anser att grunden för användandet av den ryska luftmakten går tillbaka till Sovjettiden. Han konstaterar att ”Soviet ideology considered the army the basic arm of defense, with the air force an essential but subservient component.”⁸⁶ Detta innebär att de operationer luftmakten gör, görs i syfte att understödja markarenan och detta återspeglas också i den doktrinära utvecklingen där flygvapnet har fått stå tillbaka i förhållande till markförbanden då de strategiska doktrinerna var armécentrerade. Detta är således arvet från sovjettiden. Kainikara anser dock också att koalitionen överväldigande seger i första Gulfkriget 1991 blev en vändpunkt för det sovjetiska flygvapnet. För första gången accepterade den militära hierarkin att luft- och ryldbaserade system erbjöd en tredje dimension i krigföringen och erkände behovet av långräckviddiga vapensystem och möjlighet till informationskrigföring. Detta representerade också ett första erkännande av ett oberoende flygvapen utrustad med en tydlig egen doktrin. Kainikara menar därför om dagens ryska flygvapen att

Currently, Russian Air Force doctrine is almost completely aligned with the global air power concepts accepted by other major air forces. The transition has been achieved through carefully considered inputs into the development of doctrine, rather than the purely ideological inputs into that drove doctrine even a decade ago. This shift exemplifies, as nothing else can, the resilience and cohesiveness of the Russian Air Force, and demonstrates the leadership’s exceptional

---

⁸⁵ Widén och Ångström (2005), s.161

⁸⁶ Sanu Kainikara i Olsen (Ed) (2011), s.180

understanding of air power issues. The Russian Air Force in its incarnation is a force to be reckoned with at all levels.⁸⁷

Detta torde innebära att det finns egen rysk doktrin för användandet av luftmakten, en doktrin som i mångt och mycket är påverkad och i linje med de gångbara internationella teorierna.

Operativa principer ur ett luftmaktsperspektiv

Ryska principer ändras över tiden beroende på yttre hot och intern ledarstruktur. Den amerikanske översten och forskaren David M. Glantz anser därför att "The principles of military art as defined by Soviet military theorists have changed over time and will continue to change."⁸⁸ Glantz belyser därefter de principer som han anser vara rådande just då varav överraskning, hög stridsberedskap, samordning och samtidig strid på djupet är tongivande. Glantz lyfter även fram "calculated and full use of morale-political factor" som en av de viktigaste principerna⁸⁹.

Lars Ulfving har ett snarlikt synsätt på de ryska principerna. Han anser att följande operativa principer är av särskild betydelse för att skapa framgång enligt sovjetryskt synsätt⁹⁰:

- Överraskning och vilseledning
- Rörlighet och högt tempo
- Krav på säkerhet
- Initiativ
- Bibehållande av egna förbands stridsvärde
- Balans mellan operationsmål och resurser
- Samordning
- Stridsberedskap
- Samtidig strid på motståndarens hela djup

I doktrinen återfinns inriktningar och uppgifter till de väpnade styrkorna som kopplas till de operativa principerna.

Principerna är styrande för alla arenor på den operativa nivån där luftarenan på grund av sina opåverkbara egenskaper *tranparens* och *hinderfrihet* kan stödja vissa mer andra. I den avslutande diskussionsdelen utvecklas vilka av dessa som luftarenan kan och bör stödja.

4.4 Teoretiska slutsatser och framtagande av indikatorer

Ett stort antal personer har från flygets begynnelse i början på 1900-talet till dags dato teoretiserat runt användandet av luftmakten. Vissa teorier speglar bara sin samtid, andra kan sägas gälla över tiden och vara universella för luftarenans unika miljö. I princip alla anser dock att flyget för att komma till sin fulla rätt ska användas offensivt.

Ryssland har sedan 30-talet i jämförelse med västvärlden av en eller annan anledning inte haft någon erkänd namngiven luftmaktsteoretiker. Det är ändå rimligt att anta att dagens ryska flygvapen har någon form av modern militärteoretisk grund då det sedan länge finns en kultur i Ryssland att debattera och anpassa teorier till omvärldsförändringar.

---

⁸⁷ Kainikara i Olsen (Ed) (2011), s.218

⁸⁸ David M. Glantz (1991), *Soviet Military Operational Art: In pursuit of Deep Battle* (London: Frank Cass and Company Limited), s.7

⁸⁹ Glantz (1991), s.7-8

⁹⁰ Lars Ulfving (2005), *Rysk krigskonst*, (Stockholm:Försvarshögskolan), s.150

För att i denna brist på rysk luftmaktsteori ändå kunna komma vidare kommer Olsens teorier att antas vara allmängiltiga och gångbara för att kunna ställas mot de valda indikatorerna i analysen av det empiriska materialet.

De tre punkter som Olsen anser karakterisera användandet av luftmakt är⁹¹:

Teknologi: Punkten innebär här inte bara teknisk kvalitet och kvantitet utan även nödvändig träning och praktik på dessa tekniska system.

Koncept: En fungerande verksamhet måste ha genomarbetade och användbara koncept för att utveckla och omhänderta idéer och teorier för verksamheten och en organisation som kan förmedla detta i utbildningar, övningar och styrdokument.

Ledarskap: Människan bakom systemet. Hur verksamheten leds och organiseras på ett effektivt sätt och en förmåga att tillse att det finns rätt personer med rätt utbildning på rätt plats. Detta innebär också en förmåga till flexibilitet och anpassning.

Att vara bra på delar av dessa tre punkter bildar inget modernt och konkurrenskraftigt flygvapen. För att lyckas mot en modern motståndare krävs därför att man är skicklig på alla tre punkter. *Teknologi*, *Koncept* och *Ledarskap* får därför representera en ideal bild av en luftmakt och kommer därför att användas som utgångspunkter för att sedan ställas mot de valda indikatorerna i den kommande diskussionen.

Genom att utgå från uppsatsens syfte och frågeställningar valdes indikatorerna *Vilja*, *Beredskap* samt *Förmåga* ur de tre pelare som i den svenska *Doktrin för luftoperationer*⁹² samt *Militärstrategisk doktrin*⁹³ utgör grunden för krigföringsförmågan. Denna förmåga att genomföra väpnad strid bygger generellt på tillgängliga resurser i form av stridskrafter, kunskaper och föreställningar om hur resurserna ska användas på ett effektivt sätt samt en uttalad vilja att använda det militära maktmedlet. De tre pelarna utgörs av fysiska-, konceptuella- samt moraliska faktorer där de fysiska faktorerna enligt doktrinen omfattas av stridskrafter, personal, materiel, infrastruktur och deras tillgänglighet. De konceptuella faktorerna består av en gemensam syn på och kunskap om hur maktmedlet ska användas på bästa vis och de konceptuella faktorerna utgörs av det ledarskap, den värdegrund, etik och moral som präglar en försvarsmakt med dess personal.⁹⁴

Då dessa faktorer som beskrivet är generella bedöms det därför som rimligt med tanke på uppsatsens problem och syfte att utgå från denna krigföringsförmåga för att finna indikatorer för den fortsatta analysen även om doktrinen är skriven för den svenska försvarsmakten.

Motivet till att de beskrivna indikatorerna valdes är att dessa är tre nyckelfaktorer för en luftmakt med uppgift att upprätthålla territoriell integritet samt med förmåga att kunna genomföra offensiva och defensiva operationer.

Vilja: Ur de moraliska faktorerna hämtas indikatorn *vilja* då det utan en politisk och militär vilja är omöjligt att uppnå satta mål och krav. För att kunna påvisa *vilja* kommer analysen därför att söka efter uttalade mål och målsättningar i officiella dokument och övrig litteratur. I begreppet ingår också bland annat det som beskrevs i inledningen; vilja att öva, vilja att utveckla samt vilja att använda. I *vilja* ingår även den politiska viljan; att sätta upp och

---

⁹¹ Samtal med John Andreas Olsen. Stockholm: 2012-03-01

⁹² Försvarsmakten 2005, *Doktrin för luftoperationer* (Stockholm:HKV), s.8

⁹³ Försvarsmakten 2011, *Militärstrategisk doktrin med doktrinära grunder (MSD12)* (Stockholm:HKV), s.44-48

⁹⁴ *Ibid*, s.44

realisera målsättningar och att ge ekonomiska möjligheter. Vilja kan således uttrycka sig både i ord och i handling. I ord genom löften och uppsatta mål och med handling genom att realisera dessa.

Beredskap: Ur de fysiska faktorerna hämtas indikatorn *beredskap* då detta är en viktig del i alla luftmakter. I detta begrepp ingår beredskapsplanering och mobiliseringsförberedelser, att organisationen har beredskap för att kunna ta det strategiska initiativet och handlingsberedskap för att utarbeta ny materiel. Den militära organisationen ska även säkerställa en nödvändig grad av uppfyllnad, utrustning och försörjning åt förband och enheter med ständig insatsberedskap. För att kunna upprätthålla sin territoriella integritet är det även viktigt att ha en jaktberedskap redo för avvisning av otillåtna farkoster.

Förmåga: I huvudsak ur de konceptuella faktorerna men även ur de fysiska faktorerna hämtas indikatorn *förmåga*. I Widén och Ångström definierar Meilinger luftmakt som ”förmågan att utöva makt från luften eller rymden för att uppnå strategiska operativa eller taktiska målsättningar.”⁹⁵ *Förmåga* är således en övergripande faktor att identifiera om man söker efter en användbar luftmakt. En grundpelare i de konceptuella faktorerna och som styr vilken förmåga som ska finnas och hur den ska användas är doktrinen. Därför är det viktigt att för det första ha en doktrin och därefter att den går att använda. Även förmåga kan uttrycka sig både i ord och i handling. I ord genom att tydliggöra vad luftmakten ska göra och hur den ska göra det. I handling genom att i t.ex. övningar eller i skarpa operationer visa att man har kunskap och träning att genomföra de uppsatta målsättningarna.

För att kunna analysera den nuvarande och kommande förmågan hos luftmakten är det därför av vikt att analysera de övningar som genomförts likväl som att presentera och analysera de aktiva och de beställda tekniska systemen. Det är även viktigt att analysera den nya ledningsstrukturen för att kunna påvisa *vad* som ska lösas och *hur* detta kan och ska lösas. Som grund för ovanstående är dock doktrinen det huvudsakliga dokumentet att analysera då den som tidigare beskrivet ska presentera *hur* och *varför* de militära resurserna ska nyttjas.

De tre indikatorerna *vilja*, *beredskap* och *förmåga* har därför använts i analysen av tiden efter doktrinens utgivande i syfte att kunna kategorisera det undersökta materialet och slutligen av detta kunna dra slutsatser om vad en rysk luftmaktsteori kan innehålla och vilken påverkan detta har på den ryska luftmakten.

4.5 Bidrag till den samlade bilden

Det bidrag till den samlade bilden som detta stycke lämnar är kunskapen om avsaknaden av en rysk officiell luftmaktsteori. För vidare jämförelse och analys och för att sedan utröna eventuell rysk luftmaktsteori har i stället ett urval av internationella luftmaktsteorier med olika inriktningar samt ryska operativa principer presenterats.

För att ändå ha något att utgå ifrån trots avsaknad av rysk teori antogs Olsens tre punkter; *teknologi*, *koncept* och *ledarskap* karakterisera en ideal luftmakt.

Som indikatorer för analys av det empiriska materialet valdes *vilja*, *förmåga* och *beredskap* ur de tre pelare som i de svenska doktrinerna utgör grunden för krigföringsförmågan. Det är således utifrån dessa indikatorer som den samlade bilden ges.

---

⁹⁵ Widén och Ångström (2005), s.245

5 Bilden av det aktuella läget

I kapitlet presenteras den genomförda analysen. Analysen kommer i huvudsak att fokusera på två huvudområden; flygstridskrafter och övriga system samt övningsverksamhet.

Inledningsvis presenteras den nu gällande doktrinen som ska vara styrande för de väpnade styrkorna och därför lägger grunden för den nuvarande utvecklingen. Därefter presenteras och analyseras det empiriska underlaget som utgör dagens ryska luftmakt samt den kommande. Avslutningsvis ställs Olsens tre punkter mot de tre indikatorerna och därigenom kan slutsatser dras om det aktuella läget i den ryska luftmakten.

5.1 Ryska federationens militärdoktrin 2010

Den senaste officiella militära doktrinen signerades av President Medvedev den 5 februari 2010. Syftet var att ge riktlinjer för försvarspolitiken kommande decennium och doktrinen utgör därför ett av de grundläggande dokumenten för strategisk planering.

I den första delen, ”Allmänna avsnitt”, konstateras bland annat att doktrinen baseras på militärteorins grunder samt att den ska realiseras genom centralisering av den statliga ledningen i den militära sfären. Delen innehåller även definitioner av grundläggande begrepp som ”militär fara” vilket beskrivs som något som kan leda till ”militärt hot”. Ett militärt hot definieras som en reell risk för en militär konflikt.⁹⁶ Dessa graderingar fanns inte i den tidigare doktrinen från 2000 och bedöms därför vara intressanta då den nu behandlar exempelvis Natoutvidgningen som en fara, inte som ett militärt hot.

I del två presenteras militära faror och hot. För att få en förståelse för vilka uppgifter de ryska väpnade styrkorna kan antas ställas inför, är det av intresse att veta vad Ryssland klassificerar som faror och hot mot den egna säkerheten. Genom att jämföra dessa hot mot uppträdande och förmåga kan slutsatser dras huruvida Ryssland har en reell förmåga och en vilja att hantera de utmaningar som de ställs inför. de Haas sammanfattar de huvudsakliga externa *farorna* mot den ryska säkerheten som är definierade i doktrinen⁹⁷:

- Desire to endow NATO's force potential with global functions and to move its military infrastructure closer to RF borders, expanding the bloc.
- Attempts to destabilize the situation in individual states/regions and to undermine strategic stability.
- Build-up of foreign troops on territories of states contiguous with Russia and its allies.
- Deployment of strategic missile defense systems undermining global stability.
- Territorial claims against Russia and its allies and interference in internal affairs.
- Non-compliance with previously concluded international treaties in arms limitation and reduction.
- Use of military force on territories of states contiguous with Russia in violation of the UN Charter / international law.
- Presence of armed conflict on territories of states contiguous with Russia and its allies.

Till dessa faror kommer också huvudsakliga externa *hot*. de Haas anser att hoten ”seemed to be of less importance” samt att “only the dangers were concrete, the (external) threats were of a very general nature”⁹⁸. Exempel är; skarp radikalisering av det militärpolitiska läget (mellanstatliga relationer) och uppkomsten av förutsättningar för nyttjandet av militär styrka; hinder för arbetet i Ryska federationens statliga och militära ledningssystem och funktionen hos de strategiska kärnvapenstyrkorna, robotförvarningssystem samt; skapandet och tränandet

---

⁹⁶ Militärdoktrin (2010), punkt.1-6

⁹⁷ de Haas i Blank (ed.)(2011), s.41

⁹⁸ Ibid, s.43

av olagliga beväpnade grupperingar och deras verksamhet på Ryska federationens territorium eller dess allierades territorium.⁹⁹ De uppräknade farorna upplevs vara specifika och refererar i huvudsak till relationen med väst.

Det är dock viktigt att beakta att dessa öppna texter kommunicerar lika mycket *in* i organisationen mot civila och militära ryska chefer, som *ut* mot omvärlden. För att denna kommunikation ska få effekt krävs det dock att man kan understödja med verklig styrka.

Doktrinen anger också vad som karaktäriserar moderna krig och konflikter. Genom dessa punkter går det också att se hur Ryssland ser på detta och således vilka förmågor som kan tänkas behövas om Ryssland ska delta i sådana konflikter. Doktrinen anger bland annat att moderna militära konflikter utmärker sig genom sin kortvarighet, genom hög precision och förstörelsekapacitet, genom snabbt manövrerande av trupp och eldgivning och genom nyttjande av olika mobila grupperingar. Att ta det strategiska initiativet, bevara stabiliteten hos den statliga och militära ledningen och säkerställa herraväldet på land, över hav och i luften och rymden kommer att bli avgörande faktorer för att uppnå satta mål. Doktrinen anger också att det som kommer att vara karaktäristiskt för militär verksamhet är en växande betydelse för högprecisionsvapen, elektromagnetiska vapen, laservapen, infraljudsvapen, informationsledningssystem och obemannade flygfarkoster.¹⁰⁰

I del tre av doktrinen som avhandlar ”Ryska federationens försvarspolitik” anges bland annat att Ryssland förbehåller sig rätten att skydda egna medborgare som befinner sig utanför dess gränser. Detta anges senare även som en av huvudsakliga uppgifterna för de väpnade styrkorna och övrig trupp i fredstid.¹⁰¹ En annan av huvuduppgifterna är att upprätthålla luftförsvaret för de viktigaste objekten och att slå tillbaka anfall från luften eller rymden.

I kapitlet preciseras också de huvudsakliga uppgifterna och prioriteringarna för utvecklingen av den militära organisationen. Här vill författarna öka effektiviteten och säkerheten på prestandan hos statliga och militära ledningssystem, säkerställa en nödvändig grad av uppfyllnad, utrustning och försörjning åt förband och enheter med ständig insatsberedskap samt höja kvalitén på den militära utbildningen men även bygga upp den militärvetenskapliga potentialen. Vidare trycker doktrinen på att de väpnade styrkorna bland annat ska; optimera samverkan mellan olika försvarsgrenar och trupplag, förse moderna modeller av beväpning, militärmateriel och särskild materiel och att säkerställa ett kvalitativt användande av dem, utbilda professionella militärtjänstgörande och höja prestige kopplad till militär tjänstgöring, säkerställa förekomsten av pålitliga och funktionella ledningssystem samt att stärka ordning, rättsordning och militär disciplin men även vidta förebyggande åtgärder för att utrota korruptionen.¹⁰²

Den militära planeringen ska enligt doktrinen organiseras och genomföras i syfte att realisera den militära organisationens utvecklingsåtgärder inom överenskomna tidsramar och med tilldelade resurser men även att bygga upp och utveckla de väpnade styrkorna och övrig trupp och ett effektivt nyttjande av dessa.¹⁰³

I det fjärde och sista kapitlet berörs ”Försvarets militärekonomiska försörjning”. Här fokuseras på materielsystem och försvarsindustriella komplexets utveckling. Avseende materielsystem ligger betoningen på tillförsel av moderna högteknologiska mångfunktionella vapensystem samt utveckling och anskaffning av kvalificerade informations- och

---

⁹⁹ Militärdoktrin (2010), p.10

¹⁰⁰ Ibid, p.14-15

¹⁰¹ Ibid, p.20, p27

¹⁰² Ibid, p.27-34

¹⁰³ Ibid, p.35-36

ledningssystem. Det ska också finnas en handlingsberedskap i händelse av att annan stat utrustas med nya beväpningstyper. Då kan regeringen fatta operativa beslut om att utarbeta ny militärmateriel och specialmateriel.¹⁰⁴

FOI

I appendix till FOI Memo 3097, *Rysslands militärdoktrin 2010 – övergripande analys*¹⁰⁵, anges att det som är mest slående med militärdoktrin 2010 är hur formuleringar och målsättningar ligger i linje med den politik som Ryssland fört internationellt för att hindra ytterligare Natoutvidgning samt basering av amerikanskt antimissilförsvar närmare Rysslands gräns. Författarna konstaterar att det i Moskva finns en känsla av att Rysslands geopolitiska situation har försämrats som ett resultat av tidigare Natoutvidgningar samt att amerikanska planer på antimissilförsvar i Tjeckien och Polen drastiskt skulle ha försvagat Rysslands position vad gäller strategisk avskräckning i förhållande till USA.

5.2 Dagens ryska luftmakt

Ny ledningsstruktur

I april 2010 gick de väpnade styrkorna in i en ny ledningsorganisation. Arvet från Sovjetunionen med sex militärdistrikt blev fyra gemensamma kommandon – det östra, västra, södra och det centrala. Syftet med dessa kommandon är att kunna leda gemensamma operationer för alla arenor, inklusive ”övriga” styrkor såsom inrikestrupper och gränstrupper inom respektive område. Kärnvapnen, de strategiska robottrupperna och rymd- och luftförsvarstrupperna kommer att kvarstanna under central ledning¹⁰⁶. Ett av huvudelementen i luftförsvarsreformen var att 2011 ersätta det gamla ledningssystemet flygarmé – division (kår) – regemente med tre ledningsnivåer: strategisk – operativ – taktisk. Ledningsstrukturen inkluderar nu flygbaser, luftförsvarsbrigader och mindre logistikenheter. Flygbaser utgörs av divisioner och är inte en flygplats i sig utan en organisationsenhet.¹⁰⁷ Det kommer enligt Lavrov att finnas två typer av flygbaser; en större klass 1-bas med ett flertal flygfält underställt sig och på varje flygfält kan upp till tre divisioner vara stationerade samt den mindre klass 2-basen som normalt bara innehåller ett flygfält¹⁰⁸. För att spara kostnader minskades antalet operativa flygfält från 245 till 27.¹⁰⁹ Antalet förband inom luftstridskrafterna har gått från 340 till 180 genom att vissa har upplösts och vissa har omgrupperats och slagits ihop med andra förband.¹¹⁰

Bilden överst på nästa sida visar den nya ledningsorganisationens förhållande mellan försvarsministern och de militära förbanden och mellan de nya militärdistriktens gemensamma kommandon och de strategiska resurserna.

---

¹⁰⁴ Militärdoktrin (2010), p.41-42

¹⁰⁵ Vendil Pallin, Westerlund (2010), s.8

¹⁰⁶ de Haas (2011), s.24

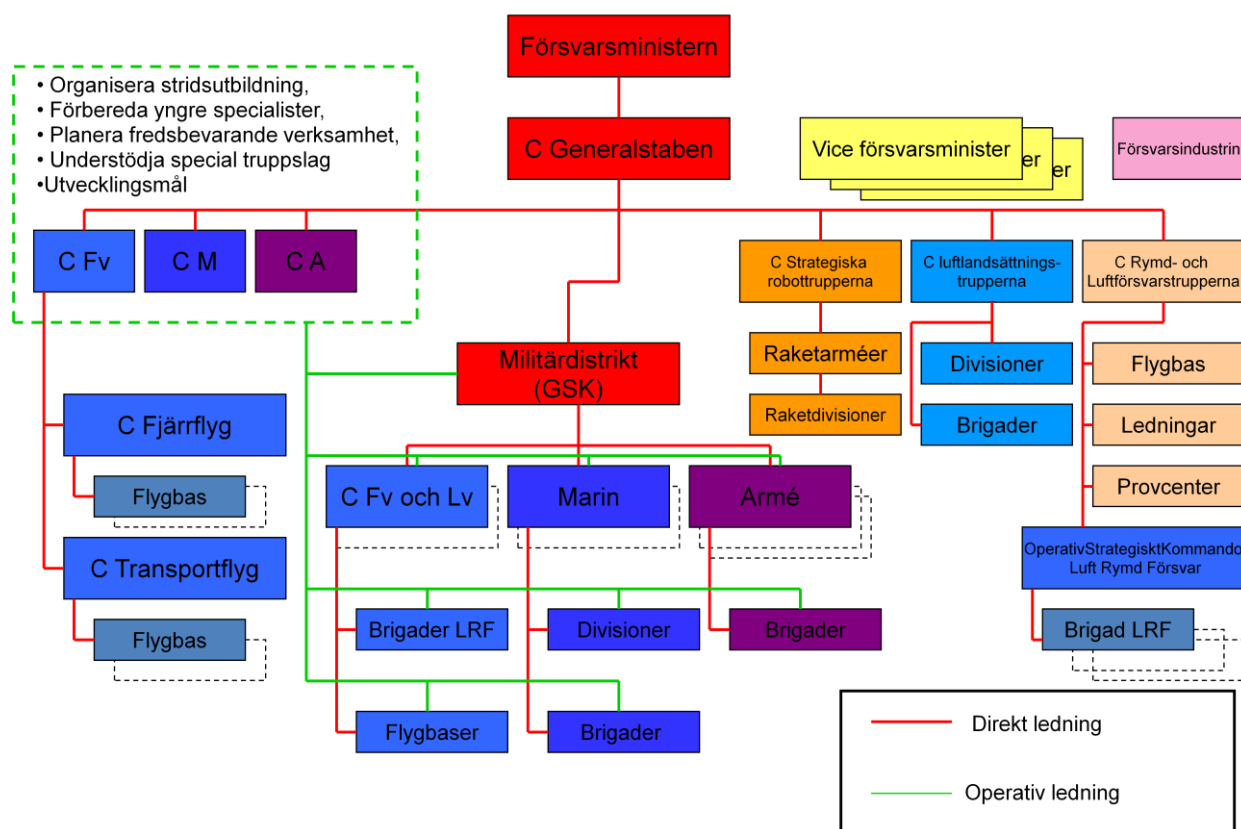
¹⁰⁷ Anton Lavrov i Mikhail Barabanov (ed)(2011), *Russia's New Army* (Moskva:Centre for Analysis of Strategies and Technologies), s.54

¹⁰⁸ Ibid, s.56

¹⁰⁹ Ibid, s.60

¹¹⁰ Ibid, s.56

Ryska federationens väpnade styrkors ledningsorganisation

Figur 1: De väpnade styrkornas nya ledningsorganisation.
Efter underlag från Förvarsavdelning i Moskva samt Gordon & Komissarov (2011)

Den 1 april 2011 överfördes enligt Gordon och Komissarov samt den ryska nyhetsbyrån RIA Novosti en stor del av det ryska marina stridsflyget till Flygvapnet. Detta ska inkludera Tu-22M3, MiG-31, Su-27 samt Su-24. Svartahavsflottans Su-24 kommer dock att kvarstå under marin ledning och marinen kommer även behålla Su-33, Su-25UTG samt de Il-38 och Be-12 som används för ubåtsjakt.¹¹¹

Det så kallade arméfilyget, med bland annat attackhelikoptrar, överfördes till Flygvapnet så sent som 2003¹¹². Detta har nu enligt uppgift återgått till att ledas av armén.¹¹³ På det ryska försvarsministeriets hemsida står det dock fortfarande att de flygande delarna inkluderar fjärrflyget, frontflyget, transportflyget samt arméfilyget som sedan kan delas in i bomb-, attack-, jakt-, spanings-, transport- och specialflyg.¹¹⁴

Det militära transportflyget har även detta genomgått stora förändringar. De lyder nu under huvudkommandot för Luftstridskrafterna som de övriga flygslagen och inkluderar nu även ledningsflygplanen A-50 AWACS. Även transportflyget har drabbats av nedskärningar då ett flertal transportflygregementen har upplösts. Av tidigare åtta flygregementen finns det efter

¹¹¹ Yefim Gordon & Dmitriy Komissarov (2011), *Russian Air Power*, (Surrey:Midland Publishing), s.175-177 samt http://en.rian.ru/military_news/20110323/163161296.html (hämtat 2012-02-28)

¹¹² Lavrov i Barabanov (ed)(2011), s.51

¹¹³ <http://www.interfax-russia.ru/Moscow/main.asp?id=190041> (hämtat 2012-02-24)

¹¹⁴ <http://www.eng.mil.ru/en/structure/forces/air.htm> (hämtat 2012-02-28)

reformen endast en klass 1-flygbas kvar lokaliserat i Tver. A-50 opererar dock från en särskild bas i Ivano.¹¹⁵

Tillgängliga flygstridskrafter och aktiva system

Marinen kommer enligt RIA Novosti som komplement till Su-33, också att erhålla nya MiG-29K. Rysslands enda hangarfartyg, RNS *Admiral Kuznetsov*, kan ta ombord 26st Su-33 och MiG-29K.¹¹⁶ Enligt Gordon och Komissarov planerar den ryska marinen att beställa 20 MiG-29K och den tvåsitsiga versionen MiG-29KUB.¹¹⁷

Det finns idag enligt Lavrov 12 väl fungerade A-50 vilket är tillräckligt för att lösa tilldelade uppgifter. En kraftigt uppdaterad A-50U kom i drift 2009, en under 2010 och ytterligare fyra är under modifiering. Uppdateringarna innebär förmåga till målföljning och ledning av fler företag, förbättrad räckvidd och upptäcktsförmåga på radarn, bättre kapacitet att motstå störning och att man kan bära mer bränsle. För det rena transportflygets del finns det nu mer än 100 Il-76 som utgör stommen i det ryska transportsystemet. Detta beräknas inte förändras den närmaste tiden då flygskroven har ytterligare 20-30 års drifttid kvar. En uppdaterad variant, Il-476, är beställd i ett tiotal exemplar och beräknas anlända runt 2014. Den tidigare planerade återupptagande av produktionen av det tunga strategiska systemet An-124 har tills vidare lagts på is. Flygvapnet avser dock att renovera och kraftigt modernisera de 20-tal som idag finns operativa.¹¹⁸

Military Balance anger att med dagens resurser kan transportflyget endast förflytta ett regemente med utrustning över en längre sträcka. Även om detta är prioriterat i reformarbetet fortsätter numerären dock att minska.¹¹⁹

Fjärrflyget/Det strategiska bombflyget har också genomgått förändringar i och med reformarbetet men har klarat sig undan neddragningar. Det innehåller enligt Lavrov fortfarande 15 stycken Tu-160 samt 64 stycken Tu-95MS med kapacitet att bära nukleära kryssningsrobotar. I organisationen finns även ett dussintal Tu-22M3. Ett av de största problemen för dessa plattformar är bristen på moderna vapen. I georgienkriget fick exempelvis Tu-22M3 släppa frifallande ostyrda bomber och det var också under ett sådant anfall som en av dessa sköts ned. Sedan augusti 2007 har de strategiska flygningarna över den norra hemisfären som nämnts återupptagits. Detta har fått till följd att den årliga flygtiden för piloterna har ökat från 30-40 timmar/år i mitten på 2000-talet till idag 80-100 timmar/år. Med mer flygträning har man också kunnat öva mer komplexa moment såsom längre flygningar med mer än en flygtankning, samövningar med jaktflyg och AWACS och taktiska simulerade robotskott. Man har även övat att flyga under mycket långa pass. Under 2010 flög en Tu-160 i 23 timmar och en Tu-95MS i 40 timmar vilket kan vara ett möjligt scenario under kris och beredskap.¹²⁰

Under 2012 planeras luftmakten enligt nyhetsbyrån RIA Novosti motta 10 Su-34, 10 Su-25SM samt ett ospecificerat antal multiroleflygplan av typen Su-35S. Den senare klassas som ett avancerat jaktflygplan i generation 4++. Man beräknar även motta cirka 60 nya luftvärnssystem av typen S-400 och Pantsir-S1.¹²¹ Ett antal S-400 har redan levererats och

¹¹⁵ Lavrov i Barabanov (ed)(2011), s.66-67

¹¹⁶ http://en.rian.ru/military_news/20110323/163161296.html (hämtat 2012-02-28)

¹¹⁷ Gordon & Komissarov (2011), s.177

¹¹⁸ Lavrov i Barabanov (ed)(2011), s.66-67

¹¹⁹ *The Military Balance* (2011), London:Routledge s.177

¹²⁰ Lavrov i Barabanov (ed)(2011), s.67-69

¹²¹ <http://en.rian.ru/news/20111201/169210478.html> (hämtat 2012-02-28)

beräknas från och med mars månad vara i aktiv tjänst. Det antas att dessa ska placeras i Kaliningradområdet som svar på den planerade europeiska robotskölden vilket Moskva anser vara ett hot mot den nationella säkerheten. Ryssland har redan idag två regementen S-400 placerade runt Moskva för skydd av luftrummet.¹²²

Nedan presenteras den officiella förmågan hos och prestandan på S-400 vilket visar att detta är ett modernt och avancerat system då det bl.a. är helautomatiserat och har en maximal räckvidd på 400 km. Med endast ett fåtal S-400 kan således ändå en stor yta övervakas och därigenom begränsa en motståndares handlingsfrihet avsevärt.

S-400 Triumpf air defense missile system

Figur 2: Luftvärnssystem S-400, Källa: <http://en.rian.ru/infographics/20091217/157272510.html>

Övningsverksamhet

Under 2009 och 2010 genomfördes fyra stora militärövningar av operativ-strategisk karaktär samt några mindre med del av de ryska väpnade styrkorna involverade. Av de större så genomfördes under 2009 övningarna *Zapad*, *Ladoga* och *Kavkaz* i de västra och södra strategiska riktningarna och i den ryska Fjärran Östern genomfördes övningen *Vostok* under sommaren 2010. *Zapad 2009* var då den ägde rum den största i sitt slag efter Sovjetunionens upplösning¹²³. *Zapad 2009* syftade till att öva ett gemensamt luftförsvar med Vitryssland, till största del på vitryskt territorium, mot en ”teknologiskt överlägsen” motståndare i väst.

Vostok 2010 var enligt Giles i *The Russian Armed Forces in Transition* av särskilt intresse då den visade en utveckling av flera koncept från tidigare övningar. Exempelvis var ett nytt

¹²² http://en.rian.ru/military_news/20120221/171436474.html (hämtat 2012-02-28)

¹²³ Markus Ekström (2010), *Rysk operativ – strategisk övningsverksamhet under 2009-2010*, FOI-R—3022—SE, Oktober 2010, (Stockholm:FOI), s.3

konrollsystem implementerat och att det i övningen deltog inte bara personal från MVD (Inrikesministeriet) och FSB (Federala Säkerhetstjänsten) utan även bland annat från MChS (Katastrofministeriet). För första gången användes också civila kontraktörer för logistiskt stöd i syfte att låta den anställda personalen genomföra kärnverksamheten. I *Vostok 2010* övades omgrupperingar och ”air mobility”, två grundstenar för det nya konceptet med rörliga styrkor. Övningen inkluderade förflyttning av personal av brigads storlek genom Ryssland till förråd för att där utrustas med fordon och övrig materiel. *Vostok 2010* var även den, den största övningen som hade genomförts sedan Sovjetunionens upplösning, dubbelt så stor som *Zapad 2009*. Flygvapnet genomförde från baser i europeiska Ryssland med 36 Su-24 och Su-34 omgrupperingar österut som infattade ett flertal lufttankningar.¹²⁴

Det ryska flygvapnet har deltagit i följande mindre övningar¹²⁵:

Command-and-Staff Exercise of the Long-Range Aviation genomfördes mellan 25 och den 28 oktober 2010. Övningen leddes av flygvapenchefen, generalöverste Zelin och cirka 40 flygplan deltog inkluderat Tu-160M, Tu-22M3, Tu-95MS, Il-78, A-50 MiG-29, Mig-31 samt Su-27SM. Särskilt övades praktisk användning av ”air guided missiles” vid Pemboj.

”Russian-Kazakh exercise *Shygys 2011*” genomfördes mellan 20 och den 29 juni 2011. I denna deltog mer än 30 flygplan varav 15 från det ryska flygvapnet. Inom övningen genomfördes även en command-and-staff exercise *Air Forces 2011* som var en samövning mellan det ryska och det kazakstanska flygvapnet. I denna löste flygchefer frågan med ”coherent control of aviation” och besättningsmedlemmar från de båda länderna diskuterade de praktiska färdigheterna i samspelet i luften.

Sammanfattning av dagens ryska luftmakt

Ryssland har nyligen intagit en ny ledningsstruktur med syftet att öka effekten på befintlig personal och materiel. Då alla omorganisationer, oavsett kultur, tar tid är det därför rimligt att anta att även för de ryska väpnade styrkorna kommer det dröja en viss tid innan avsedd effektvinst är uppnådd. Det verkar dock som det finns en tydlig vilja från det civila och militära ledarskapet att modernisera personal, organisation och materiel i syfte att vara konkurrenskraftig jämförelse med Nato, ett Nato som enligt doktrinen är en extern fara.

De övningar som har genomförts visar på en vilja att förbättra förmågan att genomföra allomfattande insatser i stora mängder med och mot moderna högteknologiska vapensystem. Man har även övat strategiska förflyttningar vilket har blivit än viktigare med tanke på att antalet baser har skurits ned. Detta har även inneburit försök till återtagande av lufttankningsförmågan. Då övningarna har letts av bland annat flygvapenchefen torde detta innebära att dessa har varit högprioriterade.

---

¹²⁴ Giles i McDermott, Nygren och Vendil Palin (eds.)(2012), s.21-22

¹²⁵ www.eng.mil.ru/en/mission/practice (Hämtad 2012-02-10)

5.3 Den framtida ryska luftmakten

Kommande flygstridskrafter och beställda system

I *Military Balance* listas några av de kommande inköpen och de beräknade leveranserna till de väpnade styrkorna. I syfte att påvisa den modernisering som är på väg att realiseras i den ryska luftmakten presenteras nedan ett urval av de system som är kopplade till luftmakten.

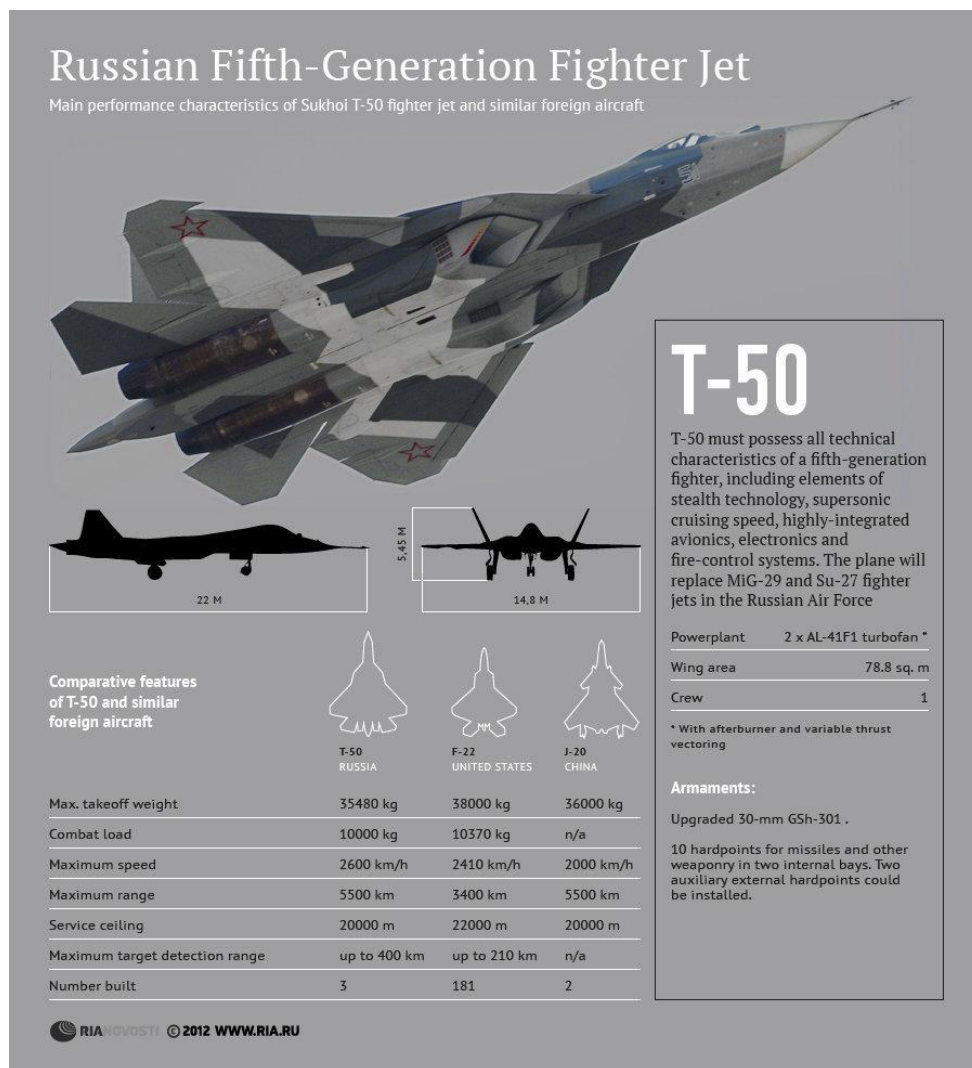
Tabell 2, Materielbeställningar och leveranser

Designation	Type	Quantity	Contract Value	Supplier Country	Prime Contractor	Order Date	First Delivery Due	Notes
Almaz-Antey Tor-M2 (SA-15 Gauntlet)	SAM	n.k.	n.k.	RUS	n.k.	n.k.	2010	Bty formations. First AD regts due to be re-equipped by 2010-11
Buk-M2 (SA-17 Grizzly)	SAM	n.k.	n.k.	RUS	n.k.	n.k.	n.k.	To replace Buk-M1-2 systems in service with army AD
S-400 Triumf (SA-21 Growler)	SAM	18 bn	n.k.	RUS	n.k.	n.k.	2007	Three bn deployed by mid 2010; 5 more bn were due by end of 2010
Pantsir-S1	AD	n.k.	n.k.	RUS	KBP	n.k.	2010	Delivery status unclear
Tu-160 Blackjack	Bbr ac upgrade	15	–	RUS	UAC	2007	2012	Upgrade of 15 current Tu-160s
Su-34 Fullback	FGA ac	32	US\$864m	RUS	Sukhoi	2008	n.k.	5 delivered. 4 more due for delivery late 2010, early 2011. Deliveries due to be complete by 2013
Su-35S Flanker	FGA ac	48	n.k.	RUS	Sukhoi	2009	2015	Upgrade with new avionics, longer range air-to-air radar and more powerful engines
Su-27SM, Su-30MK2	FGA ac	16 (12 Su-27, 4 Su-30)	n.k.	RUS	Sukhoi	2009	2015	Combined with above deal in contract worth US\$2.5bn
Searcher II	ISR UAV	n.k.	US\$50m	ISR	IAI	2009	n.k.	Contract incl I-View 150 and Bird-Eye 400

Enligt *Military Balance* ska under perioden fram till 2020, 1500 nya flygfarkoster ha beställts. Denna siffra inkluderar även det högteknologiska systemet T-50 som inte är medräknad i tabellen ovan.¹²⁶ Enligt de Haas har Ryssland även lagt en beställning på 100 enheter av det ännu inte operativa luftvärnssystemet S-500. Detta system beräknas ha en räckvidd på upp till 600km och kan samtidigt följa upp till 10 mål.

T-50 är som bilden på nästa sida visar ett femte generationens stridsflygplan med en förmåga och kapacitet som även överglänser den amerikanska F-22 avseende räckvidd, hastighet och egen radar. Då endast ett fåtal flygningar av T-50 hittills har genomförts är det dock svårt att bedöma hur pass bra den är i rollen som den huvudsakliga jaktresursen.

¹²⁶ *Military Balance* (2011), s180

Figur 1; Femte generationens stridsflygplan T-50, Källa: <http://en.rian.ru/infographics/20120216/171345395.html>

Lavrov anser att frontflyget med dess jaktflyg, taktiskt bombflyg, attackflyg och spaningsflyg fortsatt kommer att vara den största delen av det ryska Flygvapnet. På grund av vikten av luftöverlägsenhet kommer det ryska försvarsministeriet att prioritera att modernisera äldre och inköp av nya jaktflygplan. Ett av resultaten av dessa satsningar är jungfruflygningen den 29 januari 2010 av den första prototypen av, T-50. Detta system kommer att bli Flygvapnets huvudsystem för att kunna erhålla luftöverlägsenhet de närmaste decennierna. I materielplanen ligger nu leverans av de första 10 plattformarna av T-50 under 2015 och därefter 60 stycken mellan 2015 och 2020.¹²⁷ Avseende framtiden för militära transportflyget kommer detta fortfarande vara en avgörande för förmågan till strategisk rörlighet.

Avseende det strategiska bombflyget anser Lavrov att det för att kunna verka effektivt i konventionella konflikter också behövs konventionella precisionsvapen, särskilt kryssningsrobotar med konventionella stridsdelar. Sådana vapen är under utveckling och produktion och när dessa har levererats i tillräckliga mängder kan dessa flygplan genomföra massiva precisionsfällningar utanför räckvidden på motståndarens luftförsvar. Avseende flygplattformarna är dessa i samma ålderskategori som frontflyget. Livslängden på tunga system är dock betydligt längre. Problemet ligger därför inte idag på flygplansskroven utan på

¹²⁷ Lavrov i Barabanov (ed)(2011), s.62-63

motorerna. Detta har lett till att Ryssland förutom att renovera befintliga motorer har tvingats att beställa nya. De första nya motorerna till Tu-160 planeras att levereras under 2013 och ytterligare levereras fram till 2020. Hela flottan håller nu på att uppgraderas i en takt av två-tre Tu-160 och upp till sex Tu-95MS varje år. Planen är att alla flygplan ska uppgraderas med nya målangivnings- och navigationssystem och då också kunna bära nya typer av vapen.¹²⁸

I syfte att visa hur de ryska väpnade styrkorna planeras att utvecklas de kommande åren avseende organisation, personal och materiel, jämförs i nedanstående tabell hur de väpnade styrkornas organisation och materielinnehav såg ut 2008 med den tänkta organisationens planerade personalantal samt materielanskaffningar fram till 2020¹²⁹.

Tabell 3, Jämförelse av de väpnade styrkorna 2008 och 2020

Category of Comparison	RF Armed Forces 2008	RF Armed Forces 2020	Differences
Command & Control (C2) tiers	Military District – armies – divisions – regiments	Joint Strategic Commands – army corps – brigades	Decrease in levels of command
Administrative organization	6 Military Districts	4 Joint Strategic Commands (OSKs)	Decrease in number of administrative organs and increase in joint control
Types of units	Regiments and divisions	Regiments and divisions converted into 80 brigades	Decrease in types of units
Combat readiness	Low: 20% of units in permanent readiness	High: all units in permanent readiness	Increase in combat readiness by 80%
Number of units	1890	172	Decrease in number of units of more than 90%
Personnel			
Total number	1,2 miljoner	921500	Minus 278500
Number of officers	355000	220000	Minus 135500
Number of warrant officers	142000	-	Minus 142000
Number of contract soldiers and NCOs	80000	425000	Plus 345000
Number of conscripts	423000	276500	Minus 146500
Arms / Equipment			
Share of modern conventional arms	10%	70%	Plus 60%
Share of modern nuclear arms	20%	70%	Plus 50%

Tabellen inkluderar alla vapenslag, dvs. inte bara luftmakten men visar ändå att personalen fortsatt ska minska och andelen modern materiel fortsatt ska öka. Man har slimmat organisationen i syfte att öka effekten av befintliga resurser och man har gått från sex militärdistrikt till fyra gemensamma strategiska kommandon (OSK) i syfte att förbättra den gemensamma operationen.

Kommande förmåga

Lavrovs slutsatser är att med den ökande rollen för luftmakten i den moderna krigföringen är det viktigt att Ryssland fortsätter att vara konkurrenskraftigt. Utan förmåga att uppnå luftherravälde (air superiority) eller åtminstone fördelaktigt luftläge (air parity) kommer

¹²⁸ Lavrov i Barabanov (ed)(2011), s.67-69

¹²⁹ de Haas (2011), s.30

övriga arenor ha svårt att verka. Med detta som grund har den fortfarande begränsade militära materiella budgeten fokuserats på inköp av flygfarkoster och det strategiska robotförsvaret vilket har fått till följd att materiel till markförbanden fram till 2015 har nedprioriterats.¹³⁰

Lavrov noterar också att på grund av att antalet flygfält har skurits ned är det nu stora avstånd mellan de kvarvarande. Neddragningen innebär att varje flygfält får ansvara över ett större luftrum.

Ett sätt att få verksamheten att ändå fungera trots det stora avståndet är att lufttanka för att förlänga flygtiden. Detta är dock något som kräver erfarenhet och träning. Ett av syftena med övningen *Vostok 2010* var just att träna lufttankning. En annan begränsning förutom den mottagande pilotens förmåga att genomföra lufttankning är den ryska tankerkapaciteten. Enligt Lavrov finns det idag inte ens tillräckligt med kapacitet för att försörja det prioriterade fjärrflyget och med de nya system som är på väg in och som har teknisk möjlighet att lufttanka, MiG-29SMT, Su-34 och Su-35, blir bristen bara än tydligare. Det finns dock idag inga planer på att utöka denna kapacitet även om detta markant hade förbättrat förmågan både för fjärrflyget och för frontflyget.

Slutligen anser Lavrov att för att dra maximal nytta av de moderna, högteknologiska flygplattformarna som är på ingång till den ryska luftmakten kommer det att också krävas motsvarande moderna vapensystem. Detta kommer att kräva stora inköp, både för övning och för skarp beredskap men någon sådan plan har ännu inte offentliggjorts.¹³¹

I ett tal vid den Ryska Krigsvetenskapsakademien 26 mars 2011 på temat ”Results of the Work of the Academy of the Military Sciences in the period 2005-2010 and the Task for the Subsequent Period”¹³² belyser generalstabschefen, general Nikolay Makarov vikten av moderna vapen; att det inte räcker att bara kunna använda dessa utan man måste även ha dessa i sitt förråd. I detta avseende jämför Makarov med den då pågående operationen *Odyssey Dawn* i Libyen och konstaterar att den ledande rollen återigen har anförtrotts precisionsvapnen.

Makarov kritiserar också den militära och tekniska forskning som de senaste 20 åren har bedrivits i Ryssland. Han konstaterar att forskningen inte har kunnat föra krigsvetenskapen till en modern nivå utan har fortsatt verka med obsoleta koncept. Resultatet av kriget i Georgien fick enligt Makarov Ryssland att studera och analysera de ledande staterna i väst i syfte att utröna hur man kan reformera de väpnade styrkorna. Detta ledde dock till att man påbörjade den stora förändringen utan att ha en adekvat vetenskaplig-teoretisk bas. Uppgiften nu för den militära forskningen är därför att arbeta för att öka kunskapen inom dagens krigföring i syfte att utrusta de väpnade styrkorna med modern utrustning för att kunna för krig mot en fiende som äger högteknologisk utrustning. Kritiken av den rådande militära forskningen fortsätter sedan i Makarovs tal med ytterligare exempel på hur denna inte möter upp till de moderna kraven.

På en direkt fråga om dagens frontflyg möter upp till framtida krav och behov svarar Makarov att kunskapen att använda systemen finns men att de moderna systemen som krävs saknas. Detta är idag därför en av huvuduppgifterna att lösa.

Inför det ryska presidentvalet den 4 mars 2012 skriver Vladimir Putin i en artikel i den statliga tidningen *Rossijskaja Gazeta* att Ryssland inte enbart kan förlita sig på diplomati och ekonomiska påtryckningar för att lösa konflikter. Putin skriver att nya regionala och lokala krig håller på att blossa upp framför våra ögon och att det pågår försök att provocera fram

---

¹³⁰ Lavrov i Barabanov (ed)(2011), s.76

¹³¹ Ibid, s.77

¹³² Dmitry Gorenburg (2011), <http://russiamil.wordpress.com/2011/04/05/text-of-makarovs-speech-at-the-academy-of-military-sciences/> (hämtad 2012-03-08)

sådana konflikter i den absoluta närheten av Rysslands och våra allierades gränser. Putin vill därför satsa 23 biljoner rubel, motsvarande 5 biljoner kronor, det kommande decenniet för att utveckla och modernisera de väpnade styrkorna. Putin anger att luftmakten under nästa årtionde kommer erhålla mer än 600 moderna stridsflygplan inklusive den femte generationens högteknologiska plattform samt för luftvärnets del 28 enheter S-400 och 38 enheter av typen ”Vityaz”.¹³³

5.4 Slutsatser efter analys

Vilja

Doktrinen presenterar en vilja att modernisera de väpnade styrkorna, att öka färdigheten och att försvara ryska medborgare även utanför landets gränser. Ryssland har efter doktrinen publicering med sina ambitiösa materiellplaner visat en vilja att kraftigt modernisera sin flygplansflotta. Man har även genom en stor och genomgripande omstrukturering visat vilja att försöka effektivisera organisationen för att kunna leda sitt Flygvapen på bästa sätt. Denna omstrukturering, beslutad av den civila försvarsministern och genomförd av de militära befälhavarna, visar att Ryssland menar allvar när de vill föra sina väpnade styrkor in i nästa generations krigföring. Avseende viljan att använda dessa styrkor mot angränsande suveräna stater visar konflikten i Georgien att den till del finns med motiveringen att skydda ryska medborgare. Om detta innebär att även andra staters suveränitet ligger i farozonen är idag svårt att säga men skrivningen finns kvar även i doktrinen 2010.

Beredskap

Doktrinen ger uttryck för behovet av beredskapsplanering och mobiliseringsförberedelser, att organisationen har beredskap för att kunna ta det strategiska initiativet och handlingsberedskap för att utarbeta ny materiel. Den militära organisationen ska säkerställa en nödvändig grad av uppfyllnad, utrustning och försörjning åt förband och enheter med ständig insatsberedskap. En av de huvudsakliga uppgifterna i doktrinen är att upprätthålla luftförsvaret för Ryska federationens viktigaste objekt och vara beredda på att slå tillbaka anfall från luften eller rymden. Möjlighet till beredskap för luftförsvaret över ytan och över tiden har dock jämfört med sovjettiden teoretiskt sjunkit i och med att flygfält, personal och materiel har skurits ned. De förband som finns kvar efter reformeringen ska däremot i stort vara fullt bemannade och tanken är att dessa förband ska ha någon form av ständig beredskap. För att lyckas med en incidentberedskap över hela det vidsträckta Ryssland krävs bland annat långräckviddiga flygsystem och/eller en förmåga till lufttankning som nu till stor del måste återtats.

Förmåga

Författarna till doktrinen vill öka förmågan hos den militära organisationen genom att öka effektiviteten och säkerheten på prestandan hos statliga och militära ledningssystem. Man vill även öka förmågan hos den enskilde och kollektivet genom att höja kvaliteten på den militära utbildningen samt optimera samverkan mellan olika försvarsgrenar och truppslag. Doktrinen vill också höja förmågan hos den militära organisationen genom tillförsel av moderna modeller av beväpning och materiel och att säkerställa ett kvalitativt utnyttjande av dem. En av huvuduppgifterna för de väpnade styrkorna är förmåga att i god tid gruppera förband i strategiska riktningar. Med andra ord krävs förmåga att genomföra strategisk förflyttning. Slutligen är förmågan att realisera doktrinen av avgörande betydelse för att nå de uppsatta

---

¹³³Vladimir Putin (2012), <http://www.rg.ru/2012/02/20/putin-armiya.html> (hämtad 2012-02-29)

målen och kraven som doktrinen ställer. Utan denna förmåga från ledarskapet kommer de väpnade styrkornas förmåga att möta en modern motståndare än en gång att vara bristfällig. Förmågan att genomföra komplexa operationer enskilt och i samverkan med andra arenor är idag långt ifrån fullgod. De genomförda övningarna, bland annat *Vostok 2010*, har dock syftat till att öva just dessa komplexa operationer. Flygvapnet har även utökat sin lufttankningsförmåga genom att detta har övats både i mindre och större övningar. Idag är dock fortfarande flygtiden/år för flygbesättningar klart mindre än för motsvarande besättningar i väst. Detta kommer att ta tid att återigen bygga upp men med en ekonomi som möjliggör fler flygplansskrov och mer flygbränsle finns en god prognos att 2020 kunna ha en hög kompetensnivå på de operativa besättningarna.

Att det saknas en adekvat vetenskaplig-teoretisk bas och därigenom kunskap om modern krigföring är som beskrivet uppmärksammat på högsta militära nivå genom det uttal som generalstabschefen Makarov gjorde i mars 2011. Om detta är skälet till att det saknas en officiell rysk luftmaktsteori är oklart men faktum är att detta till någon del påverkar luftmaktens förmåga att verka mot en modern motståndare. Hur och i vilken omfattning är dock osäkert.

Ovanstående slutsatser kan slutligen kategoriseras enligt nedanstående tabell där indikatorerna mäts mot tre huvudgrupper kopplade till de tre punkter Olsen anser karakterisera användandet av luftmakt: *Teknologi* - Teknologiska inköp, *Koncept* - Utbildning/Övning samt *Ledarskap* – Organisation / Ledarskap.

Tabell 4, Kategorisering av analyserat material

	Teknologiska inköp	Utbildning / Övning	Organisation / Ledarskap
Vilja	Stark vilja att modernisera	Stark vilja att förbättra och utveckla utbildning och övning	Stark vilja att förändra och förbättra organisation och ledarskap
Beredskap	Likvärdig beredskap genom att kvalitet ersätter kvantitet	Minskad beredskap p.g.a. låg utbildningsnivå	Ökad beredskap genom en fullt bemannad organisation
Förmåga	Ökad förmåga genom god ekonomi som möjliggör modernisering och inköp.	Ökad förmåga genom förbättrad utbildning och utökad övningsverksamhet. Dock saknas idag en officiell luftmaktsteori.	Ökad förmåga genom effektivisering av organisation och ledarskap

5.5 Bidrag till den samlade bilden

Det som kan föras vidare till den samlade bilden är inledningsvis presentationen av den nu gällande militärdoktrinen. Doktrinen ger som beskrivet bl.a. uttryck för en vilja att modernisera de väpnade styrkorna, behov av beredskapsplanering samt att höja förmågan hos den militära organisationen. Den ser också Nato-utvidgningen som en fara och likaledes är det europeiska robotförsvaret en fara för det nationella intresset. Vidare anger doktrinen också bland annat att moderna militära konflikter utmärker sig genom sin kortvarighet, genom hög precision och förstörelsekapacitet, genom snabbt manövrerande av trupp och eldgivning och genom nyttjande av olika mobila grupperingar. Det som kommer att vara karaktäristiskt för militär verksamhet är en växande betydelse för högprecisionsvapen, elektromagnetiska vapen, laservapen, infraljudsvapen, informationsledningssystem och obemannade flygfarkoster.

Efter att analyserat ovanstående material med utgångspunkt från de tre indikatorerna *vilja*, *beredskap* och *förmåga* är nästa bidrag till den samlade bilden de slutsatser som presenterades i stycke 5.4. Dessa kan sammanfattas med att Ryssland har visat en *vilja* att modernisera och

effektivisera organisationen och att *förmågan* att genomföra väpnade konflikter mot en kvalificerad modern motståndare under perioden fram till 2020 bedöms på nästan alla analyserade punkter ha ökat i en hög grad. Det som bedöms vara av mindre god kvalitet är förmågan till att upprätthålla *beredskap*. Med dagens utbildnings- och övningsnivå kombinerat med dagens tillgängliga resurser bedöms denna förmåga inte vara tillräcklig för att nå uppställda mål. Saknas gör även som tidigare nämnts en officiell modern luftmaktsteori. Detta torde påverka utbildningen i någon grad men i vilken omfattning är idag oklart.

6 Diskussion och reflektion

Problemet

Den samlade bilden av dagens forskningsläge nationellt och internationellt ger en förståelse för kvaliteten på enskilda vapensystem, en insikt hur de väpnade styrkorna som helhet kan uppträda samt hur en modern luftmakts teoretiska ramverk bör vara. Denna samlade bild säger dock inte *hur* Ryssland kan använda sin luftmakt avseende doktriner, materielsystem, förmåga och vilja att nyttja denna förmåga.

Huvudfokus i uppsatsen har därför varit att analysera förmågan och viljan hos Ryssland att använda luftmakten och därefter göra en ansats till att utröna hur en eventuell rysk luftmaktsteori kan se ut. Den bortre tiden för analys har avgränsats till 2020 vilket är en begränsning när man normalt har ett längre perspektiv än så på materielsystemsutveckling. Likväl som att Sverige nu diskuterar vad som krävs för att behålla operativ förmåga under 2020-2030 torde även Ryssland göra detsamma. Avgränsningen var dock nödvändig av två skäl; begränsad tid samt tillgång till relevant underlag.

Mitt problem; Vad är den samlade bilden av det aktuella läget hos den ryska luftmakten avseende, materielsystem, förmåga och vilja att nyttja denna förmåga samt hur ser det doktrinära ramverket ut som ska styra dessa system och förmågor? syftade således till att knyta samman den forskning om Ryssland som genomförts avseende å ena sidan materiel, förmåga och vilja med å andra sidan den konceptuella utvecklingen för luftmakten, dvs. teori- och doktrinutvecklingen.

Detta syfte anser jag genom min analys av det insamlade materialet och genom mina slutsatser vara uppnått. Analysen gör dock inte anspråk på att ge en fullständig bild över det ryska synsättet.

Metod och teori

Metoden har varit att med ett hermeneutiskt förhållningssätt induktivt samla in och bearbeta data kopplat till frågeställningarna och därefter dra slutsatser om den ryska luftmaktens utveckling.

Efter att genom en kvalitativ textanalys, analyserat olika källor från ryska officiella myndighetsdokument såsom vitboken från 2003 och doktrinen 2010, till internationella källor såsom McDermott, de Haas och FOI, vidare till artiklar och tal från rysk media där profiler som Putin och Makarov har uttalat sig kan man reflektera över ett flertal punkter. Ryssland har varit och kommer fortsatt vara något av en gåta att förstå sig på för den som observerar och analyserar detta land utifrån. En textanalys av ryskt material ger därför vissa svar men utan en förståelse för det specifikt ryska är svaren förmodligen inte fullständiga. Detta är ett problem när man som utomstående ska analysera faktorer som intentioner.

Det empiriska underlagets bidrag till den samlade bilden

Från analysen av bakgrunden till doktrin 2010 ges följande bidrag till den samlade bilden: På en politisk och strategisk nivå nämner Putin att personalen och materielen ska minskas kvantitativt och ökas kvalitativt. Hot mot Ryssland som nämns i Vitboken är bl.a. NATO:s utvidgning österut samt yttre inblandning i interna affärer och i detta sammanhang konstaterar

Rigoni att Rysslands utrikespolitik under perioden är en supermakts politik men att den inte är komplett förrän den har återupprättat den militära kapaciteten. Perioden har enligt Rigoni även inneburit en ökad tilldelning av ekonomiska medel vilket gjort att övningsverksamheten har ökat.

De erfarenheter för att lyckas mot en modern fiende på en operativ och taktisk nivå som Ryssland för vidare från georgienkriget till militärdoktrin 2010 och således till den samlade bilden av dagens luftmakt är enligt McDermott och Giles med flera vikten av (rätt) träning för uppdraget, behov av god samordning mellan över/under/sidordnad samt mellan arenorna och även behov av samverkan i tid och rum med paramilitära och civila resurser. Slutligen krävs det tillräckligt med modern och anpassad utrustning. Dessa punkter ingår även i presidenten Medvedevs åtgärdsplan från september 2008.

Dessa punkter besvarar därför fråga ett: ”Vilka lärdomar från kriget i Georgien 2008 har påverkat den ryska luftmaktens utveckling?” samt fråga två: ”Vad låg till grund för Ryska federationens militärdoktrin 2010?”

Det bidrag till den samlade bilden som den teoretiska ansatsen lämnar är kunskapen om avsaknaden av en rysk officiell luftmaktsteori. För vidare jämförelse och analys och för att sedan utröna eventuell rysk luftmaktsteori har i stället ett urval av internationella luftmaktsteorier med olika inriktningar samt ryska operativa principer presenterats.

För att ändå ha något att utgå ifrån trots avsaknad av rysk teori antogs Olsens tre punkter; *teknologi*, *koncept* och *ledarskap* karakterisera en ideal luftmakt.

Som indikatorer för analys av det empiriska materialet valdes *vilja*, *förmåga* och *beredskap* ur de tre pelare som i de svenska doktrinerna utgör grunden för krigföringsförmågan. Det är således utifrån dessa indikatorer som den samlade bilden ges.

Det som kan föras vidare till den samlade bilden av nuläget är presentationen av den nu gällande militärdoktrinen. Doktrinen ger som beskrivet bl.a. uttryck för en vilja att modernisera de väpnade styrkorna, behov av beredskapsplanering samt att höja förmågan hos den militära organisationen. Den ser också Nato-utvidgningen som en fara och likaledes är det europeiska robotförsvaret en fara för det nationella intresset. Vidare anger doktrinen också bland annat att moderna militära konflikter utmärker sig genom sin kortvarighet, genom hög precision och förstörelsekapacitet, genom snabbt manövrerande av trupp och eldgivning och genom nyttjande av olika mobila grupperingar. Det som kommer att vara karaktäristiskt för militär verksamhet är en växande betydelse för högprecisionsvapen, elektromagnetiska vapen, laservapen, infrajudsvapen, informationsledningssystem och obemannade flygfarkoster.

Efter att analyserat det empiriska materialet av nuläget med utgångspunkt från de tre indikatorerna *vilja*, *beredskap* och *förmåga* är nästa bidrag till den samlade bilden de slutsatser som presenterades i stycke 5.4. Dessa kan sammanfattas med att Ryssland har visat en *vilja* att modernisera och effektivisera organisationen och att *förmågan* att genomföra väpnade konflikter mot en kvalificerad modern motståndare under perioden fram till 2020 bedöms på nästan alla analyserade punkter ha ökat i en hög grad. Det som bedöms vara av mindre god kvalitet är förmågan till att upprätthålla *beredskap*. Med dagens utbildnings- och övningsnivå kombinerat med dagens tillgängliga resurser bedöms denna förmåga inte vara tillräcklig för att nå uppställda mål. Saknas gör även som tidigare nämnts en officiell modern luftmaktsteori. Detta torde påverka utbildningen i någon grad men i vilken omfattning är idag oklart.

Ovanstående analys av nuläget besvarar därför uppsatsfråga fyra: ”Vad är prioriterat i den ryska luftmakten av år 2011 avseende förmåge- och materielutveckling?”

Ansats till modern rysk luftmaktsteori

För analys av det empiriska materialet ur ett luftmaktsperspektiv och samtidigt få en förståelse för hur Ryssland kan tänkas använda sin luftmakt ansåg jag det rimligt att använda en rysk modern luftmaktsteori. Detta visade sig lättare sagt än gjort då jag, trots efterforskningar i internationell litteratur och personlig kontakt med några av dagens luftmaktsteoretiker, kom till slutsatsen att det inte finns någon officiell rysk teori för användandet av luftmakten, trots att bland annat *Militärdoktrin 2010* anger att den baseras på militärteorins grunder. Genom att jämföra resultatet med de teorier som trots allt finns är det därför rimligt att anta att den ryska luftmakten påverkats av flera av de publicerade internationella författarna, vilket även Kainikara konstaterade. Liknelser med teorier av både Warden, Pape och Meilinger har kunnat skönjas under analysen av övningar och skarpa operationer.

Ur ett ryskt *operativt* synsätt, där luftmakten ingår som en av flera arenor, är *övertäckning* krigskonstens viktigaste princip. Denna består i ett för motståndaren oväntat handlingsätt vilket bidrar till framgång i strid, operationer och krig såväl genom val av tidpunkt, form och metod för stridshandlingar. I den sovjetiska militärencklopedin beskrevs de utvecklingstendenser och principer för stridens förande som gynnar övertäckning varvid följande kriterier som ansågs viktiga för en snabb seger utpekades: övertäckning, massiv insats, snabb framryckning samt luftöverlägsenhet.

I samtliga delar bedöms luftmakten ha stor påverkan och till och med vara avgörande för att kunna lyckas. Med ett strategiskt (An-124) och taktiskt transportflyg (An-12) kan Ryssland transportera stora förband över långa avstånd. Med ett kvalificerat tungt bombflyg (Tu-160), mediumtung bomb (Tu-22M3) i kombination med tung attack (Su-24, Su-34) kan den massiva insatsen påbörjas genom förbekämpning av utpekade målområden. Med ett kvalificerat jaktflyg med lång räckvidd (Su-27, Su-35) i kombination med framflyttat kvalificerat luftvärn (S-300, S-400) finns stora förutsättningar för att snabbt uppnå luftöverlägsenhet vilket är en förutsättning för att kunna genomföra vidare anfallsoperation. När markförbanden stöter på fiendliga enheter är det av vikt att också kunna stötta med ”Air interdiction” samt ”Close air support”. För detta kan attackflyg (Su-25) samt attackhelikoptrar (Mi-24) användas. Ett måste är dock att det finns förmåga till ”Forward Air Controllers” i syfte att utpeka målen samt samordna och koordinera insatserna i tid och rum. Medtaget i ovanstående är inte de i uppsatsen avgränsade systemen ur de strategiska robottrupperna.

När övertäckning har lyckats är snabbhet i det fortsatta agerandet av största vikt. Därför är detta den näst viktigaste principen. Hög framryckningseffekt är nyckeln till framgång då den psykologiska effekten av att striden snabbt förs in på djupet kan påskynda en politisk kollaps av motståndaren. Rörlighet innebär också flexibilitet. Enligt ryskt synsätt är det på operativ nivå som flexibiliteten ska utövas då det är på den nivån samt strategisk nivå som operationer och krig avgörs.

Flygförbanden kan på grund av sin hinderfrihet i luftarenan även här stödja huvudstyrkan, dvs. markförbanden. Detta kan bland annat göras genom att använda transportflyget samt helikopterresurser i form av Mi-8 och den större Mi-26.

Efter att ha analyserat luftmaktens uppträdande i georgienkriget samt de övningar som har genomförts fram till dags dato och jämfört detta med internationella luftmaktsteorier och rysk

operationskonst bedöms en rysk luftmaktsteori *idag* därför ha mer liknelse med Pape än med Warden. Med detta menas att det ryska flygvapnet fortfarande verkar vara underordnat markarenan och därför i huvudsak ska verka som understöd för markarenans anfall. Om detta beror på motsträviga (armé)generaler eller av andra strukturella orsaker är dock oklart. Detta förhållande är enligt Warden och Meilinger långt ifrån idealt ur ett luftmaktsperspektiv då det bl.a. begränsar ledning och utveckling av luftmaktens unika karakteristik.

Av undersökningen av det aktuella läget att döma kan man dock anta att den ryska luftmakten är på väg att lämna den sovjetiska synen på ett flygvapen underordnat markarenan till att skapa en självständig luftmakt. Tecken på detta är exempelvis de uttalanden av dåvarande försvarsministern Ivanov att flygförbanden är den huvudsakliga anfallsstyrkan i det moderna kriget, införande av modern ledningsorganisation samt de punkter i doktrin 2010 som karakteriserar det moderna kriget. Av dessa punkter i doktrinen bedöms luftmakten ha den absolut största rollen att spela.

Denna ansats till luftmaktsteori i kombination med presentationen av doktrin 2010 besvarar därför fråga tre: ”Hur ser det doktrinära ramverket för dagens ryska luftmakt ut?”

Den samlade bilden

I analysen användes indikatorerna *vilja*, *beredskap* och *förmåga*. Av dessa är *vilja* och framförallt en framtida *vilja* den svåraste att finna och analysera då det är svårt att säkert veta vad som ligger bakom ett uttalande eller ett agerande. Att det finns en stark vilja att modernisera och använda den ryska luftmakten som ett politiskt verktyg bedömer jag att det inte råder någon tvekan om. Detta uttrycks klart i media av både ledande politiker och militärer samt genom den genomförda reformeringen och de lagda materielbeställningarna.

”Vitboken” från 2003 bedöms utgöra startpunkten för en av de största reformeringarna som gjorts i Ryssland. Vitboken presenterade nya konceptuella idéer och satte upp konkreta riktlinjer och mål för de väpnade styrkornas förmågeutveckling. Den avgörande händelsen för reformeringen var dock kriget i Georgien 2008 då stora brister i krigföringen mot en modern motståndare uppdagades. Detta sammantaget ledde till doktrin 2010 med syfte att visa vägen det närmaste decenniet.

De generaler och politiker som under de första åren på 2000-talet var motståndare till moderniseringen av de väpnade styrkorna har på ett eller annat sätt sedan dess bytts ut. Med bytet av försvarsminister från militär till civil till först Ivanov och därefter Serduykov påbörjades reformeringen inte bara på papperet utan effektuerades också i verkligheten.

De ryska väpnade styrkorna i allmänhet och dess luftmakt i synnerhet har nu fått tillgång till en ledningsstruktur med möjlighet att leda allomfattande operationer, ekonomiska medel för inköp av moderna och högpresterande flyg- och luftvärnssystem och kompetenta vapen till dessa, drivmedel för att öva och möjligheter till utbildning för att genomföra allt detta. Det är också detta som för egen del har varit mest intressant i analysen då jag fortfarande till stor del har levt i tron att Ryssland har kvar sin organisation och sin förmåga som de hade på 1990-talet.

Att omstruktureringen har genomförts visar en vilja och förmåga till att med moderna system genomföra avancerade operationer som, om inte idag så i morgon, kommer att vara väldigt hög. Om systemkunnandet för enskilda systemen också ger en fungerande helhet som möjliggör operativ synergi och effekt återstår också att se men genomförda övningar visar att

även denna problematik är uppmärksammas och att det finns en vilja att förbättra förmågan till allomfattande insatser i en komplex miljö.

Materielen som är beställd till luftmakten är både högkvalitativ och i relativt stora mängder. Om beställningarna slutligen levereras enligt plan beror i mångt och mycket på om den idag relativt goda ekonomin för de väpnade styrkorna fortsätter vara god. Med tanke på Putins tal den 20 februari ser detta lovande ut. Ett annat problem är om den inhemska tekniska kompetensen finns för att utveckla det som doktrinen vill ha? Rysslands militärindustriella komplex har hittills kunnat leverera det som har beställts. Idag saknas till del den ryska kompetensen som krävs för att utveckla alla delar i en modern krigsmakt vilket har gjort att man för att komma till rätta med det problemet har varit tvungen att söka sig utomlands. Exempel på sådana beställningar är israelisk UAV och det franska fartyget i "Mistral"-klass. Med detta har man till del täckt upp och kommit runt det inhemska kompetensglappet och bristen på ingenjörer som har uppstått sedan Sovjetunionens fall. För Rysslands del är detta unikt och visar på en stark vilja som gör att man till och med söker sig utomlands för att kunna förstärka luftmakten med en förmåga som saknades under georgienkriget.

Då en doktrin som beskrevs i inledningen är grunden för *hur* och *varför* de militära resurserna ska nyttjas är det därför anmärkningsvärt att det inte existerar en specifik luftmaktsdoktrin. Med utgångspunkt ur den överordnade militärstrategiska doktrin 2010 verkar luftmakten idag ur ett doktrinärt perspektiv därför fortfarande vara underställt markarenan. Det som analysen har visat är dock att detta konceptuella förhållande verkar vara på väg att förändras mot ett självständigt flygvapen. Om så är fallet och flygvapnet får ett ökat ansvar och en ökad frihet att självständigt kunna lösa uppgifter kan detta i kombination med den nya materielen innebära en oerhört kompetent motståndare i en eventuell framtida konflikt.

Vad sedan avsaknaden av en specifik luftmaktsteori betyder för uppträdandet i en framtida konflikt med moderna vapen återstår också att se. Att det är en stor begränsning att inte ha en samlad teoretisk bottenplatta, dvs. ett gemensamt förhållningssätt, inklusive en gemensam nomenklatur och därigenom inte kunna öva i större förband med en särskild målsättning visade sig i georgienkonflikten. I konflikten visade analysen att den ryska luftmakten hade svårt att undertrycka en modern motståndare även om denne var numerärt underlägsen. Att detta berodde på bristande materiell förmåga har analysen visat men en annan orsak bedöms vara just bristande konceptuell förmåga inklusive avsaknad av aktuella krigföringsteorier. Om denna brist är medveten eller om det helt enkelt inte har hunnits med att utveckla är också svårt att bedöma. Om en sådan i en framtid skulle skapas kan detta vara en indikator på en ny utveckling.

Om reformeringen lyckas fullt ut enligt plan kommer Ryssland 2020 ha en luftmakt som är oerhört kompetent med en kvalitativ *och* kvantitativ anfallskapacitet i förhållande till dess grannländer. Doktrin 2010 bedöms dock vara mestadels defensiv till sin natur men med en planerad offensiv förmåga. Exempelvis är en av de huvudsakliga uppgifterna för de väpnade styrkorna upprätthållandet av eget luftförsvar över de viktigaste objekten.

Om reformeringen innefattar även utvecklande av en specifik luftmaktsdoktrin och specifika luftmaktsteorier kommer Ryssland även ha en konceptuell förmåga som gör att de kan dra nytta av denna kvalitativa och kvantitativa kapacitet vilket de enligt analysen inte kan idag till 100%.

Avslutning

Efter att som ovanstående beskrivet ha analyserat nationell och internationell litteratur ur ett ryskt luftmaktsperspektiv och kombinerat detta med luftmaktsteori har jag därigenom bidragit till att öka kunskapen om *den samlade bilden* av det aktuella läget hos den ryska luftmakten avseende doktriner, materielsystem, förmåga och vilja att nyttja denna förmåga samt *hur* Ryssland kan tänkas använda sin luftmakt.

Uppsatsen ger därför en viss förståelse för hur ett av Sveriges grannländers flygvapen ser ut idag och *kan* se ut år 2020. För att fullt ut kunna dra nytta av denna uppsats i ett nationellt perspektiv är ett förslag på vidare forskning därför: hur bör den svenska försvarsmakten utvecklas för att möta en rysk luftmakt 2020?

En slutlig reflektion rör det ryska presidentvalet den 4 mars 2012. Vad bytet av president kommer att innebära för luftmakten 2020 är idag oklart men med Putins uttalande och vallöften är det rimligt att anta att förmågan till att föra väpnad strid inte kommer att försämrats jämfört med dagens förmåga. Vilka ambitioner Putin har mot det ryska närområdet kommer också att vara mycket intressant. Enligt doktrinen 2010 ser Ryssland Nato-utvidgningen som en fara och likaledes är det europeiska robotförsvaret en fara för det nationella intresset. Hur Nato väljer att agera i dessa frågor kommer därför också vara av stort intresse, särskilt efter 2020 då Ryssland återigen enligt doktrinen kommer att vara en stat med ytterst kompetenta och välutrustade konventionella styrkor i allmänhet och med en utbildad högteknologisk luftmakt i synnerhet.

Käll- och litteraturförteckning

Litteratur

- Bryman, Alan. *Samhällsvetenskapliga metoder*, Malmö: Liber, 2002
- de Haas, Marcel. *Russia's foreign security policy in the 21st century*, London: Routledge, 2010
- Giles, Keir. Russian operations in Georgia: lessons identified versus lessons learned. I *The Russian Armed Forces in Transition*. McDermott, Roger N, Bertil Nygren och Carolina Vendil Pallin (eds.). 9-28. London: Routledge, 2012
- Glantz, David. *Soviet Military Operational Art: In pursuit of Deep Battle*. London: Frank Cass and Company Limited, 1991
- Gordon, Yefim och Dmitriy Komissarov. *Russian Air Power, Current organisation and Aircraft of all Russian Air Forces*. Surrey: Midland Publishing, 2011
- Holsti, Ole R. *Content Analysis for the Social Sciences and Humanities*. Reading: Addison-Wesley Publishing Company, 1969
- Kainikara, Sanu. Soviet-Russian Air Power. I *Global Air Power*, John Andreas Olsen (ed.), 179-218. Washington: Potomac Books, Inc, 2011
- Klein, Margarete. Towards a 'new look' of the Russian armed forces? Organizational and personnel changes. I *The Russian Armed Forces in Transition*. McDermott, Roger N, Bertil Nygren och Carolina Vendil Pallin (eds.). 29-69. London: Routledge, 2012
- Lavrov, Anton. Timeline of Russian-Georgian Hostilities in August 2008. I *The Tanks of August*, Ruslan Pukhov (ed.), 37-76. Moskva: Centre for Analysis of Strategies and Technologies, 2010
- Lavrov, Anton. Reform of the Russian Air Force. I *Russia's New Army*, Mikhail Barabanov, (ed.). 51-79. Moskva: Centre for Analysis of Strategies and Technologies, 2011.
- McDermott, Roger N. *The Reform of Russia's Conventional Armed Forces*. Washington: The Jameston Foundation, 2011
- McDermott, Roger N, Bertil Nygren och Carolina Vendil Pallin (eds.). *The Russian Armed Forces in Transition*. London: Routledge, 2012
- Olsen, John Andreas (ed.). *A history of Air Warfare*. Washington: Potomac Books, Inc, 2010
- Pape, Robert A. *Bombing to win; Air Power and Coercion in War*. New York: Cornell University Press, 1996
- Rich, Paul B. Russia as a great power. I *Crisis in the Caucasus: Russia, Georgia and the West*, Paul B. Rich (ed.), 26-49. London: Routledge, 2010
- The Military Balance 2011*. London: Routledge, 2011
- Thurén, Torsten. *Vetenskapsteori för nybörjare*. Malmö: Liber, 2007

Tidskriftsartiklar och övriga publikationer

- Baluyevsky, Yury. Assessment of threats in Russia's military doctrine. *Security Index: A Russian Journal on International Security*, July 2010: 61-64.
- Bartles, Charles K. Defense Reforms of Russian Defense Minister Anatolii Serdyukov. *Journal of Slavic Military Studies*, Jan/Mar 2011: 55-80.
- Bukkvoll, Tor. Russia's Military Performance in Georgia. *Military Review*, November-December 2009: 57-62.
- de Haas, Marcel. Russia's Military Reforms – Victory after Twenty Years of Failure? *Clingendael Paper No. 5*, 2011
- de Haas, Marcel. Russia's Military Doctrine Development (2000-2010). I Russian Military Politics and Russia's 2010 defense doctrine. Stephen J. Blank (ed.). *Strategic Studies Institute*. 2011
- Kipp, Jacob W. Russian Military Doctrine: Past, Present, and Future. I Russian Military Politics and Russia's 2010 defense doctrine. Stephen J. Blank (ed.). *Strategic Studies Institute*. 2011
- Lefebvre, Stéphane och Roger McDermott. Air Power and the Russian-Georgian conflict of 2008: lessons learned and Russian military reforms. *The Royal Air Force Air Power Review*. Vol. 12, No. 1 (2009): 92-112
- Meilinger, Philip S. Ten Propositions Regarding Airpower. *Air & Space Journal* (1995)
- Pape, Robert A. The True Worth of Air Power. *Foreign Affairs*. Vol.83, No.2 (2004):116-130

Internet

- Denisov, Anton. Russian Air Force to get 60 air defense systems in 2012. *RIA Novosti*. 2011-12-01. <http://en.rian.ru/news/20111201/169210478.html> (Hämtad 2012-02-28)
- Gorenburg Dmitry. Text of Makarovs speech at the academy of military sciences. *Russiamil*. 2011-04-05 <http://russiamil.wordpress.com/2011/04/05/text-of-makarovs-speech-at-the-academy-of-military-sciences/> (Hämtad 2012-03-08)
- Interfax. Arméflyget överförs från det ryska Flygvapnet. 2010-11-16. <http://www.interfax-russia.ru/Moscow/main.asp?id=190041> (Hämtad 2012-02-24)
- Lastochkin, Oleg. Naval strike aircraft to be part of Russian Air Force. *RIA Novosti*. 2011-03-23. http://en.rian.ru/mlitary_news/20110323/163161296.html (Hämtad 2012-02-28)
- Melnikov, Valeriy. S-400 Missiles Deployed in W. Russia. *RIA Novosti*. 2012-02-21. http://en.rian.ru/mlitary_news/20120221/171436474.html (Hämtad 2012-02-28)
- Putin, Vladimir. Ryska Federationens Premiärminister. Being strong: National security guarantees for Russia. 2012-02-20. <http://premier.gov.ru/eng/events/news/18185/> (Hämtad 2012-02-29)

Ryska Federationens Försvarsministerium. The Priority Tasks of the development of the Armed Forces of the Russian Federation.2004. <http://red-stars.org/doctrine> (Hämtad 2012-02-19)

Ryska Federationens Försvarsministerium. Air Force Structure. <http://www.eng.mil.ru/en/structure/forces/air/htm> (Hämtad 2012-02-28)

Ryska Federationens Försvarsministerium. Air Force Missions. www.eng.mil.ru/en/mission/practice (Hämtad 2012-02-10)

Samtal

Olsen, John Andreas. Fil.dr. och överste (2012-03-21). Stockholm, 2012.

Rapporter

Carlsson, Märta och Norberg, Johan i *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv – 2011*, Carolina Vendil Pallin (red.), FOI-R—3404—SE, februari 2012, Stockholm: FOI, 2012.

DS 2007:46. *Säkerhet i samverkan*. Stockholm: Försvarsdepartementet

Ekström, Markus. *Rysk operativ-strategisk övningsverksamhet under 2009 och 2010*. FOI-R—3022—SE, Oktober 2010, Stockholm: FOI, 2010

Försvarsmakten, *Doktrin för luftoperationer*. beteckning 09 833:64799, Stockholm: HKV 2005-03-10

Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin med doktrinära grunder (MSD12)*. beteckning 09 833:60820, Stockholm: HKV 2011-07-01

Försvarsmakten, *Rapport från Perspektivstudien 2009_Huvuddokument*. beteckning 23 382:51673, Stockholm: HKV 2010-01-29

Larsson, Robert (red.). *Det kaukasiska lackmustestet: Konsekvenser och lärdomar av det rysk-georgiska kriget i augusti 2008*. FOI-R—2563—SE, September 2008, Stockholm: FOI, 2008

Leijonhielm, Jan (red.). *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv – problem och trender 2005*. FOI-R—1662—SE, Juni 2005, Stockholm: FOI, 2005

Leijonhielm, Jan (red.). *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv – ambitioner och utmaningar 2008*. FOI-R—2707—SE, Januari 2009, Stockholm: FOI, 2009

Rigoni, Andrea. *Russia's defence policy*. Document A/2008, Västeuropeiska Unionen, 2008

Vendil Pallin, Carolina och Fredrik Westerlund. *Rysslands militärdoktrin 2010 – övergripande analys*. FOI Memo 3097, Stockholm: FOI, 2010

Vendil Pallin, Carolina och Fredrik Westerlund. *En försenad militärdoktrin 2010*. Appendix till FOI Memo 3097, Stockholm: FOI, 2010